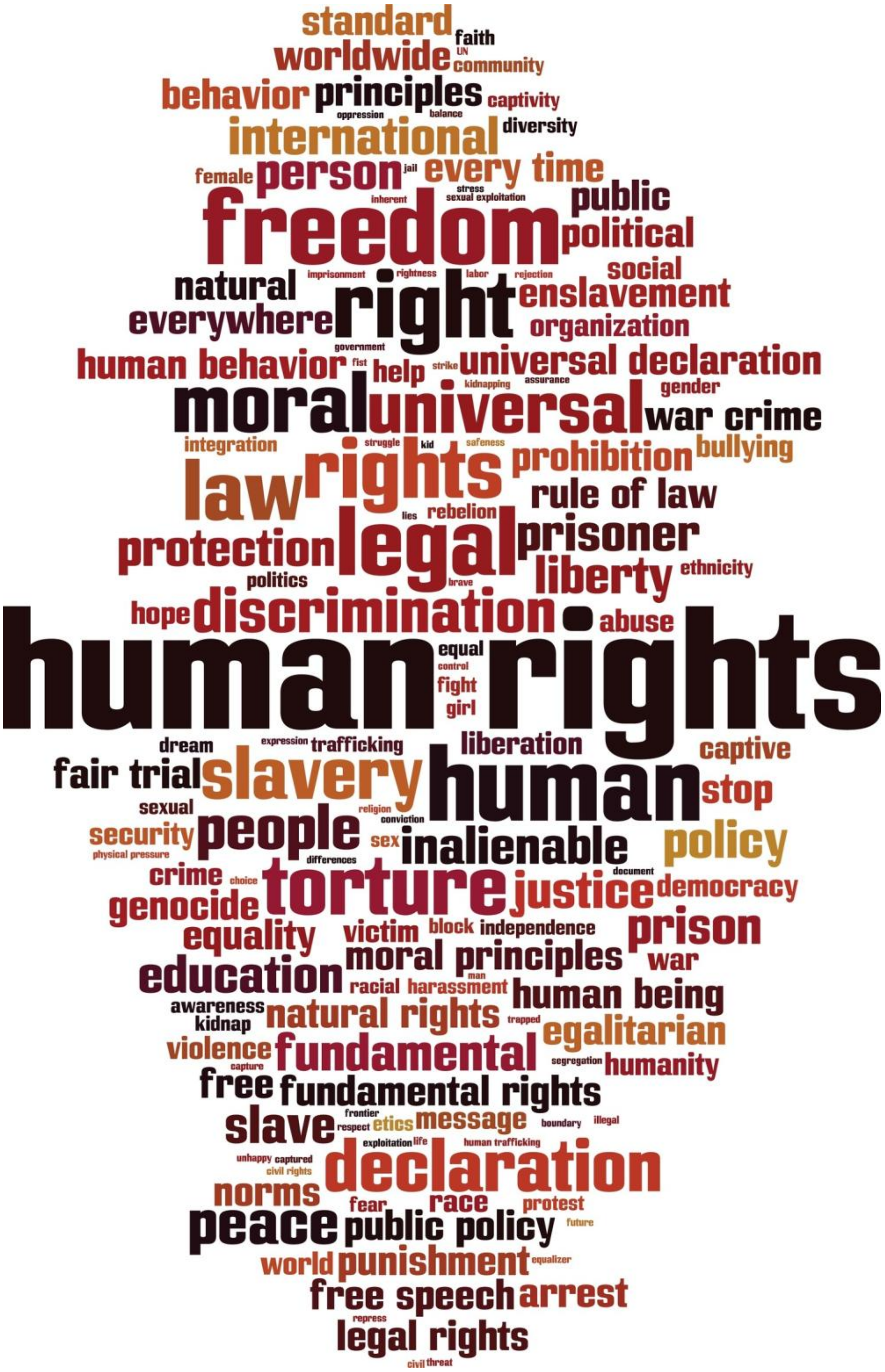
standard
faith
worldwide
community
behavior
principles
captivity
international
diversity
female
person
every time
public
freedom
political
natural
social
right
enslavement
everywhere
organization
human behavior
help
universal declaration
moral
universal
war crime
integration
prohibition
bullying
law
rights
rule of law
rebelion
protection
legal
prisoner
liberty
politics
ethnicity
hope
discrimination
abuse
human rights
equal
fight
girl
dream
trafficking
liberation
captive
fair trial
slavery
human
stop
sexual
security
people
inalienable
policy
crime
torture
justice
democracy
genocide
equality
victim
block
independence
prison
moral principles
war
education
racial
harassment
human being
awareness
kidnap
natural rights
egalitarian
violence
fundamental
humanity
free
fundamental rights
slave
etics
message
declaration
norms
fear
race
protest
peace
public policy
world
punishment
free speech
arrest
legal rights

Coronavirus: mensenrechten moeten centraal staan antwoordt Bachelet

(Dutch)

GENÈVE (6 maart 2020) - Hoge VN-Commissaris voor de Mensenrechten Michelle Bachelet zei vrijdag dat het essentieel is dat regeringen maatregelen nemen om de verspreiding van het coronavirus te verhinderen, COVID-19, een reeks aanvullende acties ondernemen om de mogelijk negatieve gevolgen van dergelijke maatregelen voor te verminderen het leven van mensen.

"Als arts begrijp ik de noodzaak van een reeks maatregelen ter bestrijding van COVID-19, en als voormalig hoofd van regering, ik begrijp de vaak moeilijke evenwichtsoefening wanneer er moeilijke beslissingen moeten worden genomen, "Bachelet zei.

"Onze inspanningen om dit virus te bestrijden zullen echter niet werken tenzij we het holistisch benaderen, wat betekent grote zorg besteden aan de bescherming van de meest kwetsbare en verwaarloosde mensen in de samenleving, zowel medisch als economisch."

"Zulke mensen zijn mensen met een laag inkomen, geïsoleerde plattelandsbevolking, mensen met onderliggende gezondheidsproblemen,
mensen met een handicap en ouderen die alleen of in instellingen wonen, " voegde ze eraan toe.

Afsluitingen, quarantaines en andere dergelijke maatregelen om de verspreiding van COVID-19 in te dammen en te bestrijden, zouden dat moeten doen altijd worden uitgevoerd in strikte overeenstemming met de mensenrechtennormen en op een manier die noodzakelijk is en evenredig met het ingeschatte risico- maar zelfs als ze dat zijn, kunnen ze ernstige gevolgen hebben voor mensen leven, zei de Hoge Commissaris.

Hoewel de autoriteiten het misschien nodig achten om scholen te sluiten, kan dit ertoe leiden dat ouders thuis moeten blijven en arbeidsongeschikt, een maatregel die vrouwen waarschijnlijk onevenredig treft. Werkloos blijven om te 'isoleren' kan leiden tot loonverlies of baanverlies, met verstrekkende gevolgen voor levensonderhoud en leven van mensen.

De gezondheidszorg voor mensen met chronische of ernstige aandoeningen kan worden belemmerd door de reactie op de uitbraak. Verstoring van handel en reizen zal waarschijnlijk een grote impact hebben, vooral op kleine en middelgrote bedrijven en de mensen die ze in dienst hebben en bedienen.

'Mensen die economisch al amper overleven, kunnen al te gemakkelijk over de rand worden geduwd door maatregelen wordt aangenomen om het virus te bevatten. Regeringen moeten bereid zijn op verschillende manieren te reageren op onbedoeld

gevolgen van hun acties gericht op het coronavirus. Bedrijven zullen ook een rol moeten spelen, waaronder flexibel reageren op de impact op hun werknemers, "zei Bachelet.

De hoge commissaris was ingenomen met het feit dat sommige regeringen, evenals internationale organisaties, dat wel zijn maatregelen nemen om de impact op de economische en sociale rechten van mensen te verzachten.

'Aangezien we allemaal op onbekend terrein opereren, moedig ik de staten aan manieren te vinden om informatie te delen over goede praktijken die ze momenteel gebruiken om de negatieve sociaaleconomische effecten van COVID-19 en de inspanningen om de verspreiding ervan te stoppen. Internationale solidariteit en samenwerking zijn meer dan ooit nodig.

Het is ook duidelijk maken dat middelen moeten worden besteed aan sociale bescherming, zodat mensen economisch kunnen overleven tijdens wat een langdurige crisis kan worden, 'zei ze.

"COVID-19 is een test voor onze samenlevingen en we leren allemaal en passen ons aan als we reageren op het virus. Mens waardigheid en rechten moeten daarbij centraal staan, geen bijzaak ', zei Bachelet.

Om de uitbraak effectief te bestrijden, moet ervoor worden gezorgd dat iedereen toegang heeft tot behandeling en de gezondheid niet wordt ontzegd zorg omdat ze er niet voor kunnen betalen of vanwege stigma.

Regeringen moeten ervoor zorgen dat alle relevante informatie iedereen zonder uitzondering bereikt, ook gemakkelijk begrijpelijke formaten en talen, en aangepast voor mensen met specifieke behoeften, zoals kinderen, de slechtzienden en slechthorenden en mensen met beperkte of geen leesvaardigheid.
"Open en transparant zijn is de sleutel om mensen in staat te stellen en aan te moedigen om deel te nemen aan maatregelen die zijn ontworpen om hun eigen gezondheid en die van de bredere bevolking te beschermen, vooral wanneer het vertrouwen in de autoriteiten is geweest geërodeerd. Het helpt ook om valse of misleidende informatie tegen te gaan die zoveel schade kan aanrichten door angst te wekken en vooroordeel ', zei de Hoge Commissaris.

"Ik dring er ook bij de autoriteiten in de door COVID-19 getroffen landen op aan alle nodige maatregelen te nemen om incidenten aan te pakken xenofobie of stigmatisering, 'voegde ze eraan toe.

Voor meer informatie en mediaverzoeken contact op met: Liz Throssell - + 41 22 917 9296 / ethrossell@ohchr.org of Jeremy Laurence - + 41 22917 9383 / jlaurence@ohchr.org of Marta Hurtado - + 41 22917 9466 / mhurtado@ohchr.org

Tag en deel - Twitter: @UNHumanRights en Facebook: unitednationshumanrigh

COVID-19: Staten mogen geen misbruik maken van noodmaatregelen om mensenrechten te onderdrukken - VN-experts

| DUTCH |

GENÈVE (16 maart 2020) - VN-mensenrechtendeskundigen * hebben er bij de staten vandaag op aangedrongen te voorkomen dat ze te ver gaan met veiligheidsmaatregelen in hun reactie op de uitbraak van het coronavirus en herinneren hen eraan dat noodbevoegdheden niet mogen worden gebruikt om afwijkende meningen te vernietigen.

"Hoewel we de ernst van de huidige gezondheidscrisis erkennen en erkennen dat het gebruik van noodbevoegdheden door het internationaal recht is toegestaan als reactie op aanzienlijke bedreigingen, herinneren we de staten er dringend aan dat noodmaatregelen op het coronavirus evenredig, noodzakelijk en niet-discriminerend moeten zijn ', Aldus de experts.

Hun oproep sluit aan bij de recente oproep van de Hoge Commissaris van de VN voor de mensenrechten om #HumanRights centraal te stellen in de reactie van #CoronavirusOutbreak .

Verklaringen van noodtoestanden, om gezondheids- of veiligheidsredenen, hebben duidelijke richtlijnen van het internationaal recht, aldus de VN-experts. "Het gebruik van noodbevoegdheden moet openbaar worden verklaard en moet worden aangemeld bij de relevante verdragsorganen wanneer de grondrechten, waaronder verkeer, gezinsleven en assemblage aanzienlijk worden beperkt."

“Bovendien mogen noodverklaringen op basis van de Covid-19-uitbraak niet worden gebruikt als basis voor bepaalde groepen, minderheden of individuen. Het mag niet dienen als dekmantel voor repressieve actie onder het mom van bescherming van de gezondheid, en mag ook niet worden gebruikt om het werk van mensenrechtenverdedigers het zwijgen op te leggen.

"Beperkingen die worden genomen om op het virus te reageren, moeten worden gemotiveerd door legitieme volksgezondheidsdoelen en mogen niet alleen worden gebruikt om afwijkende meningen te vernietigen."

Sommige staten en veiligheidsinstellingen kunnen het gebruik van noodbevoegdheden aantrekkelijk vinden omdat het snelkoppelingen biedt, aldus de experts. "Om te voorkomen dat dergelijke buitensporige bevoegdheden vast komen te zitten in juridische en politieke systemen, moeten beperkingen nauw worden aangepast en het minst ingrijpende middel zijn om de volksgezondheid te beschermen."

Ten slotte moeten de autoriteiten in landen waar het virus aan het afnemen is, proberen het leven weer normaal te maken en buitensporig gebruik te maken van noodbevoegdheden om het dagelijkse leven voor onbepaalde tijd te reguleren, zeiden ze.

"We moedigen staten aan om standvastig te blijven bij het handhaven van een op mensenrechten gebaseerde aanpak om deze pandemie te reguleren, om de opkomst van gezonde samenlevingen met rechtsstaat en mensenrechtenbescherming te vergemakkelijken", aldus de VN-experts.

LOOPT AF

**** De VN-deskundigen:*** *de speciale rapporteur voor de bevordering en bescherming van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden bij de bestrijding van terrorisme* ***, mevrouw Fionnuala D. Ní Aoláin*** *; de speciale rapporteur voor buitengerechtelijke, beknopte of willekeurige executies ,* ***mevrouw Agnes Callamard*** *; de speciale rapporteur voor de bevordering en bescherming van het recht op vrijheid van mening en meningsuiting , de* ***heer David Kaye*** *; de speciale rapporteur voor de situatie van mensenrechtenverdedigers , de* ***heer Michel Forst*** *; de Speciale rapporteur voor de rechten op vrijheid van vreedzame vergadering en vereniging , de* ***heer Clément Nyaletsossi Voule*** *; ,* *Speciale rapporteur voor het recht op lichamelijke en geestelijke gezondheid , de* ***heer Dainius Pūras,*** *de speciale rapporteur voor het recht op onderwijs ,* ***mevrouw Koumbou Boly Barry*** *; de speciale rapporteur voor het recht op privacy , de* ***heer Joe Cannataci*** *; de speciale rapporteur voor vrijheid van godsdienst of overtuiging , de* ***heer Ahmed Shaheed*** *; de speciale rapporteur voor het recht op ontwikkeling ,* ***De heer Saad Alfarargi*** *; de speciale rapporteur voor adequate huisvesting ,* ***mevrouw Leilani Farha*** *; de speciale rapporteur voor de rechten van de mens op veilig drinkwater en sanitaire voorzieningen , de* ***heer Léo Heller*** *; de onafhankelijke deskundige op het gebied van mensenrechten en internationale solidariteit , de* ***heer Obiora C. Okafor*** *; de onafhankelijke deskundige ter bevordering van een democratische en rechtvaardige internationale orde , de* ***heer Livingstone Sewanyana,*** *de speciale rapporteur voor de onafhankelijkheid van rechters en advocaten , de heer Diego García-Sayán; de werkgroep Willekeurige detentie : de* ***heer José Antonio Guevara Bermúdez*** *(voorzitter),* ***mevrouw Leigh Toomey*** *(vice-voorzitter communicatie),* ***mevrouw Elina Steinerte*** *(vice-voorzitter follow-up), de* ***heer Seong-Phil Hong*** *en de* ***heer Sètondji Adjovi ; en*** *de werkgroep voor gedwongen of onvrijwillige verdwijningen : de* ***heer Luciano Hazan*** *(voorzitter-rapporteur), de* ***heer Tae-Ung Baik*** *(ondervoorzitter),* ***mevrouw Houria Es-Slami*** *, de* ***heer Bernard Duhaime*** *en de* ***heer Henrikas Mickevicius*** *.*

De speciale rapporteurs en onafhankelijke deskundigen maken deel uit van wat bekend staat als de speciale procedures van de Mensenrechtenraad. Speciale procedures, het grootste orgaan van onafhankelijke deskundigen op het gebied van de mensenrechten van de VN, is de algemene naam van de onafhankelijke mechanismen voor onderzoek en monitoring van de Raad die betrekking hebben op specifieke landensituaties of thematische kwesties in alle delen van de wereld. Special Procedures-experts werken op vrijwillige basis; ze zijn geen VN-personeel en ontvangen geen salaris voor hun werk. Ze zijn onafhankelijk van elke regering of organisatie en dienen in hun individuele hoedanigheid.

*Voor verdere vragen en **mediaverzoeken** kunt u contact opnemen met Michelle Erazo Martínez (+41 22917 9449 / merazo@ohchr.org). Voor vragen van de media met betrekking tot andere onafhankelijke VN-experts kunt u contact opnemen met Xabier Celaya (+41 22917 9445 / xcelaya@ohchr.org). Volg nieuws over de onafhankelijke mensenrechtenexperts van de VN op Twitter @UN_SPExperts .*

*Bezorgd over de wereld waarin we leven? **STA OP dan vandaag voor iemands rechten.** # Standup4humanrights en bezoek de webpagina op http://www.standup4humanrights.org*

United Nations CCPR/C/128/2

International Covenant on Civil and Political Rights

Distr.: General
30 April 2020

Original: English

Human Rights Committee

Statement on derogations from the Covenant in connection with the COVID-19 pandemic*

1. A number of States parties to the International Covenant on Civil and Political Rights have in recent weeks notified the Secretary-General, pursuant to article 4 of the Covenant, of emergency measures that they have taken or are planning to take with a view to curb the spread of the coronavirus (COVID-19) pandemic, in derogation from their obligations under the Covenant. It has been brought to the attention of the Committee, however, that several other States parties have resorted to emergency measures in response to the COVID-19 pandemic in a manner seriously affecting the implementation of their obligations under the Covenant, without formally submitting any notification of derogation from the Covenant. The Committee calls upon all State parties that have taken emergency measures in connection with the COVID-19 pandemic that derogate from their obligations under the Covenant to comply without delay with their duty to notify the Secretary-General thereof immediately, if they have not already done so.

2. The Committee is of the view that, in the face of the COVID-19 pandemic, States parties must take effective measures to protect the right to life and health of all individuals within their territory and all those subject to their jurisdiction. It also recognizes that such measures may, in certain circumstances, result in restrictions on the enjoyment of individual rights guaranteed by the Covenant. Furthermore, the Committee acknowledges that States parties confronting the threat of widespread contagion may, on a temporary basis, resort to exceptional emergency powers and invoke their right of derogation from the Covenant under article 4 provided that it is required to protect the life of the nation. The Committee wishes nonetheless to remind States parties of the requirements and conditions laid down in article 4 of the Covenant and explained by the Committee in its general comments, particularly in general comment No. 29 (2001) on states of emergency, in which it provided guidance on the following aspects of derogations: the official proclamation of a state of emergency; formal notification to the Secretary-General; the strict necessity and proportionality of any derogating measure taken; the conformity of measures taken with other international obligations; non-discrimination; and the prohibition on derogating from certain non-derogable rights. In particular, States parties must observe the following requirements and conditions when exercising emergency powers in connection with the COVID-19 pandemic:

(a) Where measures derogating from the obligations of States parties under the Covenant are taken, the provisions derogated from and the reasons for the derogation must be communicated immediately to the other States parties through the Secretary-General. Notification by a State party must include full information about the derogating measures taken and a clear explanation of the reasons for taking them, with complete documentation of any laws adopted. Further notification is required if the State party subsequently takes additional measures under article 4, for instance by extending the duration of a state of emergency. The requirement of immediate notification applies equally to the termination of

* Adopted by the Committee on 24 April 2020.

the derogation. The Committee considers the implementation of the obligation of immediate notification essential for the discharge of its functions, as well as for the monitoring of the situation by other States parties and other stakeholders;

(b) Derogating measures may deviate from the obligations set out by the Covenant only to the extent strictly required by the exigencies of the public health situation. Their predominant objective must be the restoration of a state of normalcy, where full respect for the Covenant can again be secured. Derogations must, as far as possible, be limited in duration, geographical coverage and material scope, and any measures taken, including sanctions imposed in connection with them, must be proportional in nature. Where possible, and in view of the need to protect the life and health of others, States parties should replace COVID-19-related measures that prohibit activities relevant to the enjoyment of rights under the Covenant with less restrictive measures that allow such activities to be conducted, while subjecting them as necessary to public health requirements, such as physical distancing;

(c) States parties should not derogate from Covenant rights or rely on a derogation made when they are able to attain their public health or other public policy objectives by invoking the possibility to restrict certain rights, such as article 12 (freedom of movement), article 19 (freedom of expression) or article 21(right to peaceful assembly), in conformity with the provisions for such restrictions set out in the Covenant, or by invoking the possibility of introducing reasonable limitations on certain rights, such as article 9 (right to personal liberty) and article 17 (right to privacy), in accordance with their provisions;

(d) States parties may not resort to emergency powers or implement derogating measures in a manner that is discriminatory, or that violates other obligations that they have undertaken under international law, including under other international human rights treaties from which no derogation is allowed. Nor can States parties deviate from the non-derogable provisions of the Covenant – article 6 (right to life), article 7 (prohibition of torture or cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, or of medical or scientific experimentation without consent), article 8, paragraphs 1 and 2 (prohibition of slavery, the slave trade and servitude), article 11 (prohibition of imprisonment because of inability to fulfil a contractual obligation), article 15 (principle of legality in the field of criminal law), article 16 (recognition of everyone as a person before the law) and article 18 (freedom of thought, conscience and religion) – or from other rights that are essential for upholding the non-derogable rights found in the aforementioned provisions and for ensuring respect for the rule of law and the principle of legality even in times of public emergency, including the right of access to court, due process guarantees and the right of victims to obtain an effective remedy;

(e) Furthermore, States parties may not derogate from their duty to treat all persons, including persons deprived of their liberty, with humanity and respect for their human dignity, and must pay special attention to the adequacy of health conditions and health services in places of incarceration, and also to the rights of individuals in situations of confinement, and to the aggravated threat of domestic violence arising in such situations. Nor can States parties tolerate, even in situations of emergency, the advocacy of national, racial or religious hatred that would constitute incitement to discrimination, hostility or violence, and they must take steps to ensure that public discourse in connection with the COVID-19 pandemic does not constitute advocacy or incitement against specific marginalized or vulnerable groups, including minorities and foreign nationals;

(f) Freedom of expression and access to information and a civic space where a public debate can be held constitute important safeguards for ensuring that States parties resorting to emergency powers in connection with the COVID-19 pandemic comply with their obligations under the Covenant.

Openbaar document

CCPR - Mensenrechtencommissie - Verklaring over afwijkingen van het convenant in verbinding met de COVID-19-pandemie, CCPR / C / 128/2 (24 april 2020)

1. Een aantal staten die partij zijn bij het Internationaal Verdrag inzake burgerlijke en Politieke rechten hebben de secretaris-generaal van de VN de afgelopen weken op de hoogte gebracht overeenkomstig artikel 4 van het convenant over noodmaatregelen die zij hebben genomen of zijn van plan te nemen met het oog op het inperken van de verspreiding van de Coronavirus pandemie (COVID-19), in afwijking van hun convenant verplichtingen. Het is echter onder de aandacht van de commissie gebracht dat verschillende andere staten die partij zijn, hun toevlucht hebben genomen tot noodmaatregelen reactie op COVID-19 op een manier die de implementatie van hun verplichtingen onder het convenant, zonder formeel een kennisgeving van afwijking van het convenant. Het Comité roept iedereen op Staatspartijen die in het kader van de COVID-19 pandemie die afwijkt van de convenantverplichtingen, om te voldoen onverwijld met hun plicht om de Secretaris-generaal van de VN, als ze dat nog niet hebben gedaan.

2. Het Comité is van mening dat, in het licht van de COVID-19-pandemie, Staten die partij zijn, moeten effectieve maatregelen nemen om het recht op leven te beschermen en gezondheid van alle individuen binnen hun grondgebied en al degenen die onderworpen zijn aan hun jurisdictie en erkent dat dergelijke maatregelen kunnen leiden tot bepaalde omstandigheden in beperkingen op het genot van individuele rechten gegarandeerd door het convenant. Verder erkent de commissie dat Staten die partij zijn die geconfronteerd worden met de dreiging van wijdverbreide besmetting, dat kunnen tijdelijke toevlucht nemen tot uitzonderlijke noodbevoegdheden en een beroep doen op hun recht op afwijking van het convenant onder artikel 4, op voorwaarde dat dit het geval is nodig om het leven van de natie te beschermen. Toch wil de commissie Staten die partij zijn herinneren aan de eisen en voorwaarden die in artikel zijn vastgelegd 4 van het convenant en toegelicht in de algemene opmerkingen van de commissie, met name in General Comment 29 on States of Emergency (2001), dat geeft richtlijnen over de volgende aspecten van afwijkingen: (1) officieel het uitroepen van de noodtoestand; (2) formele kennisgeving aan de secretaris Generaal van de VN; (3) strikte noodzaak en evenredigheid van elke afwijking genomen maatregel; (4**)** overeenstemming van maatregelen genomen met andere internationale verplichtingen; (5) non-discriminatie; en (6) het uitzonderingsverbod van bepaalde niet-afbreekbare rechten. In het bijzonder moeten staten die partij zijn, in acht nemen de volgende vereisten en voorwaarden bij het uitoefenen van noodsituaties bevoegdheden in verband met de COVID-19-pandemie:

a) wanneer maatregelen afwijken van de verplichtingen van staten die partij zijn krachtens het convenant wordt genomen, van de bepalingen wordt afgeweken en de redenen daarvoor de afwijking moet onmiddellijk aan de andere staten worden meegedeeld partijen via de secretaris-generaal van de VN. Kennisgevingen door staten partijen moeten volledige informatie verstrekken over de afwijkende maatregelen die zijn genomen en een duidelijke uitleg van de redenen om ze in te nemen, compleet documentatie van aangenomen wetten. Extra meldingen zijn vereist als de Staat die Partij is treft vervolgens nadere maatregelen op grond van artikel 4, voor bijvoorbeeld door de duur van een noodtoestand te verlengen. De benodigdheid van onmiddellijke kennisgeving geldt ook voor de beëindiging van de afwijking. De commissie overweegt de uitvoering van de verplichting onmiddellijke kennisgeving is ook essentieel voor de vervulling van zijn functies voor het toezicht op de situatie door andere staten die partij zijn en andere belanghebbenden.

b) Afwijkende maatregelen kunnen afwijken van de verplichtingen van de Overeenkomst alleen voor zover strikt vereist door de eisen van het publiek gezondheidssituatie. Hun belangrijkste doel moet het herstel van een toestand van normaliteit, waar opnieuw volledig respect voor het convenant kan worden verzekerd. Afwijkingen moeten zoveel mogelijk worden beperkt wat de duur betreft, geografische dekking en materiële reikwijdte, en alle genomen maatregelen, met inbegrip van

sancties die in verband daarmee worden opgelegd, moeten evenredig van aard zijn.
Waar mogelijk, en met het oog op de noodzaak het leven en de gezondheid van te beschermen andere, staten die partij zijn, zouden maatregelen die verband houden met COVID-19 moeten vervangen activiteiten verbieden die relevant zijn voor het genieten van rechten onder het Convenant met minder beperkende maatregelen waardoor dergelijke activiteiten kunnen plaatsvinden, terwijl hen onderwerpen aan noodzakelijke volksgezondheidsvoorschriften zoals fysiek afstand nemen.

(c) Staten die partij zijn mogen niet afwijken van de convenantrechten of vertrouwen op een afwijking gemaakt wanneer zij hun volksgezondheid of ander publiek kunnen bereiken beleidsdoelstellingen door een beroep te doen op de mogelijkheid om bepaalde rechten te beperken, zoals artikel 12 (bewegingsvrijheid), artikel 19 (vrijheid van meningsuiting) of artikel 21 (het recht op vreedzame vergadering), conform de bepalingen voor dergelijke beperkingen die zijn vastgelegd in het convenant of door een beroep te doen op de mogelijkheid om redelijke beperkingen in te voeren op bepaalde rechten, zoals artikel 9 (recht op persoonlijke vrijheid) en artikel 17 (recht op privacy), overeenstemming met hun bepalingen.

(d) Staten die partij zijn kunnen geen toevlucht nemen tot noodbevoegdheden of uitvoering geven afwijkende maatregelen op een manier die discriminerend of in strijd is met de regels andere verplichtingen die zij zijn aangegaan krachtens internationaal recht, waaronder onder andere internationale mensenrechtenverdragen waarvan niet wordt afgeweken toegestaan. Staten die partij zijn, kunnen evenmin afwijken van de niet-afwijkende bepalingen van het Verbond - dwz artikel 6 (recht op leven), artikel 7 (verbod op foltering of wrede, onmenselijke of onterende straf, of van medische of wetenschappelijke aard experimenten zonder toestemming), artikel 8, leden 1 en 2 (verbod van slavernij, slavenhandel en dienstbaarheid), artikel 11 (verbod op gevangenisstraf wegens onvermogen om een contractuele verplichting na te komen), artikel 15 (het principe van de wettigheid op het gebied van het strafrecht), artikel 16 (de erkenning van iedereen als persoon voor de wet), en artikel 18 (vrijheid van denken, geweten en religie) - of van andere rechten die essentieel zijn om de niet-derogable rechten in de bovengenoemde bepalingen en om ervoor te zorgen respect voor de rechtsstaat en het legaliteitsbeginsel, zelfs in tijden van publiek noodsituaties, met inbegrip van het recht op toegang tot de rechter, passende procesgaranties en het recht van slachtoffers om een effectief rechtsmiddel te verkrijgen.

(e) Bovendien kunnen staten die partij zijn niet afwijken van hun plicht om iedereen te behandelen personen, inclusief personen beroofd van hun vrijheid, met de mensheid en respect voor hun menselijke waardigheid, en ze moeten speciale aandacht besteden aan de toereikendheid van de gezondheidstoestand en de gezondheidsdiensten op plaatsen van opsluiting, evenals aan de rechten van individuen in situaties van opsluiting, en aan de een verergerde dreiging van huiselijk geweld in dergelijke situaties. Dat kan ook niet Staten die partij zijn, tolereren, zelfs in noodsituaties, de belangenbehartiging van nationale, raciale of religieuze haat die zou aanzetten tot discriminatie, vijandigheid of geweld, en ze moeten stappen ondernemen om daarvoor te zorgen openbaar discours in verband met de COVID-19-pandemie niet vormen voorspraak en aansporing tegen specifieke gemarginaliseerde of kwetsbare groepen, waaronder minderheden en vreemdelingen.

(f) Vrijheid van meningsuiting, toegang tot informatie en een openbare ruimte waar een het openbare debat kan worden gehouden als belangrijke waarborgen om dat te waarborgen Staten die partij zijn die in het kader van het COVID zijn toevlucht nemen tot noodbevoegdheden-19 pandemie voldoen aan hun verplichtingen onder het convenant.

United Nations Human Rights
Internal HRTB toolkit of
treaty law perspectives and jurisprudence in the context of COVID-19
Geneva, May 2020 (last updated 15 July)

Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten

New York, 19 december 1966
Tractatenblad 1969, 99
Nederlandse vertaling, Tractatenblad 1978, 177

Preambule

De Staten die partij zijn bij dit Verdrag,

Overwegende, dat, overeenkomstig de in het Handvest der Verenigde Naties verkondigde beginselen, erkenning van de inherente waardigheid en van de gelijke en onvervreemdbare rechten van alle leden van de mensengemeenschap grondslag is voor de vrijheid, gerechtigheid en vrede in de wereld,

Erkennende, dat deze rechten voortvloeien uit de inherente waardigheid van de menselijke persoon,

Erkennende, dat overeenkomstig de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens het ideaal van de vrije mens die vrijheid als staatsburger en politieke vrijheid geniet, en die vrij is van vrees en gebrek, slechts kan worden verwezenlijkt indien er omstandigheden worden geschapen, waarin een ieder zijn burgerrechten en zijn politieke rechten, alsmede zijn economische, sociale en culturele rechten kan uitoefenen,

Overwegende, dat, krachtens het Handvest der Verenigde Naties, de Staten verplicht zijn de universele eerbied voor en de inachtneming van de rechten en vrijheden van de mens te bevorderen,

Zich ervan bewust dat op de individuele mens, uit hoofde van de plichten die hij heeft tegenover anderen en tegenover de gemeenschap waartoe hij behoort, de verantwoordelijkheid rust te streven naar bevordering en inachtneming van de dit Verdrag erkende rechten,

Zijn overeengekomen als volgt:

DEEL I

Artikel 1

1. Alle volken bezitten het zelfbeschikkingsrecht. Uit hoofde van dit recht bepalen zij in alle vrijheid hun politieke status en streven zij vrijelijk hun economische, sociale en culturele ontwikkeling na.
2. Alle volken kunnen ter verwezenlijking van hun doeleinden vrijelijk beschikken over hun natuurlijke rijkdommen en hulpbronnen, evenwel onverminderd verplichtingen voortvloeiend uit internationale economische samenwerking, gegrondvest op het beginsel van wederzijds voordeel, en uit het internationale recht. In geen geval mogen een volk zijn bestaansmiddelen worden ontnomen.
3. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, met inbegrip van de Staten die verantwoordelijk zijn voor het beheer van gebieden zonder zelfbestuur en van trustgebieden, bevorderen de verwezenlijking van het zelfbeschikkingsrecht en eerbiedigen dit recht overeenkomstig de bepalingen van het Handvest der Verenigde Naties.

DEEL II

Artikel 2

1. Iedere Staat die partij is bij dit Verdrag verbindt zich de in dit Verdrag erkende rechten te eerbiedigen en deze aan een ieder die binnen zijn grondgebied verblijft en aan zijn rechtsmacht is onderworpen te verzekeren, zonder onderscheid van welke aard ook, zoals ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of maatschappelijke afkomst, welstand, geboorte of enige andere omstandigheid.
2. Iedere Staat die partij is bij dit Verdrag verbindt zich, langs de door zijn staatsrecht voorgeschreven weg en in overeenstemming met de bepalingen van dit Verdrag, alle wettelijke of andere maatregelen te nemen die nodig zijn om de in dit Verdrag erkende rechten tot gelding te brengen, voor zover daarin niet reeds door bestaande wettelijke regelingen of anderszins is voorzien.
3. Iedere Staat die partij is bij dit Verdrag verbindt zich:
a. Te verzekeren dat een ieder wiens rechten of vrijheden als in dit Verdrag erkend, worden geschonden een effectief rechtsmiddel ter beschikking heeft, zelfs indien de schending zou zijn begaan door personen in de uitoefening van hun ambtelijke functie;
b. Te verzekeren dat omtrent het recht van degene die het rechtsmiddel aanwendt wordt beslist door de bevoegde rechterlijke, bestuurlijke of wetgevende autoriteit, of door een andere autoriteit die daartoe krachtens de nationale wetgeving bevoegd is, en de mogelijkheden van beroep op de rechter verder tot ontwikkeling te brengen;
c. Te verzekeren dat de bevoegde autoriteiten daadwerkelijk rechtsherstel verlenen, in geval het beroep gegrond wordt verklaard.

Artikel 3
De Staten die partij zijn bij dit Verdrag verbinden zich het gelijke recht van mannen en vrouwen op het genot van alle in dit Verdrag genoemde burgerrechten en politieke rechten te verzekeren.

Artikel 4
1. Bij een algemene noodtoestand, die een bedreiging vormt voor het bestaan van het volk en die officieel is afgekondigd, kunnen de Staten die partij zijn bij dit Verdrag maatregelen nemen, die afwijken van hun verplichtingen ingevolge dit Verdrag, mits deze maatregelen niet verder gaan dan de toestand vereist en niet in strijd zijn met andere verplichtingen welke voortvloeien uit het internationale recht en geen discriminatie uitsluitend op grond van ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst of maatschappelijke afkomst inhouden.
2. Op grond van deze bepaling mag niet worden afgeweken van de artikelen 6, 7, 8 (eerste en tweede lid), 11, 15, 16 en 18.
3. Iedere Staat die partij is bij dit Verdrag die gebruik maakt van het recht tot afwijking van de bepalingen daarvan stelt de andere Staten die partij zijn bij dit Verdrag, door tussenkomst van de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, onverwijld in kennis van de bepalingen waarvan hij is afgeweken, alsmede van de redenen die hem daartoe hebben genoopt. Eveneens door tussenkomst van de Secretaris-Generaal wordt een volgende kennisgeving gedaan op de datum waarop de afwijking ophoudt van kracht te zijn.

Artikel 5
1. Geen bepaling van dit Verdrag mag zodanig worden uitgelegd als zou zij voor een Staat, een groep of een persoon het recht inhouden enige activiteit te ontplooien of enige daad te verrichten, die ten doel heeft de rechten en vrijheden welke in dit Verdrag zijn erkend, te vernietigen of deze rechten en vrijheden meer te beperken dan bij dit Verdrag is voorzien.
2. Het is niet toegestaan enig fundamenteel recht van de mens dat in een land, ingevolge wettelijke bepalingen, overeenkomsten, voorschriften of gewoonten, wordt erkend of bestaat, te beperken of ervan af te wijken, onder voorwendsel dat dit Verdrag die rechten niet erkent of dat het deze slechts in mindere mate erkent.

DEEL III

Artikel 6

1. Ieder heeft het recht op leven. Dit recht wordt door de wet beschermd. Niemand mag naar willekeur van zijn leven worden beroofd.
2. In landen waar de doodstraf niet is afgeschaft, mag een doodvonnis slechts worden uitgesproken voor de ernstigste misdrijven overeenkomstig de wet zoals die ten tijde dat het misdrijf wordt begaan van kracht is en welke niet in strijd is met de bepalingen van dit Verdrag en met het Verdrag inzake de voorkoming en bestraffing van genocide. Deze straf kan slechts worden voltrokken ingevolge een onherroepelijk vonnis door een bevoegde rechter gewezen.
3. Wanneer beroving van het leven het misdrijf genocide inhoudt, geeft geen enkele bepaling in dit artikel een Staat die partij is bij dit Verdrag de bevoegdheid af te wijken van enigerlei verplichting die is aanvaard krachtens de bepalingen van het Verdrag inzake de voorkoming en de bestraffing van genocide.
4. Een ieder die ter dood is veroordeeld heeft het recht gratie of verzachting van het vonnis te vragen. Amnestie, gratie of verzachting van het vonnis kan in alle voorkomende gevallen worden verleend.
5. De doodstraf mag niet worden opgelegd voor misdrijven die zijn begaan door personen beneden de leeftijd van achttien jaar en mag niet worden voltrokken aan zwangere vrouwen.
6. Op geen enkele bepaling van dit artikel kan een beroep worden gedaan om de afschaffing van de doodstraf door een Staat die partij is bij dit Verdrag op te schorten of te voorkomen.

Artikel 7
Niemand mag worden onderworpen aan folteringen, of aan wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing. In het bijzonder mag niemand, zonder zijn in vrijheid gegeven toestemming, worden onderworpen aan medische of wetenschappelijke experimenten.

Artikel 8
1. Niemand mag in slavernij worden gehouden; slavernij en slavenhandel in iedere vorm zijn verboden.
2. Niemand mag in horigheid worden gehouden.
3. a. Niemand mag gedwongen worden dwangarbeid of verplichte arbeid te verrichten;
b. Lid 3. a mag niet zodanig worden uitgelegd dat in landen waar gevangenisstraf met dwangarbeid kan worden opgelegd als straf voor een misdrijf, het verrichten van dwangarbeid op grond van een door de bevoegde rechter uitgesproken veroordeling tot een zodanige straf, wordt verboden;
c. Niet als "dwangarbeid of verplichte arbeid" in de zin van dit lid worden beschouwd:
i. arbeid of diensten, voor zover niet bedoeld in alinea b, die gewoonlijk worden verlangd van iemand die wordt gevangen gehouden uit hoofde van een wettig bevel van een rechtbank of van iemand gedurende diens voorwaardelijke invrijheidstelling;
ii. elke dienst van militaire aard en, in landen waar dienstweigering op grond van gewetensbezwaren wordt erkend, die nationale diensten die bij de wet van principiële dienstweigeraars worden gevorderd;
iii. elke dienst welke wordt gevorderd in het geval van een noodtoestand of ramp die het bestaan of het welzijn van de gemeenschap bedreigt;
iv. alle arbeid of elke dienst die deel uitmaakt van de normale burgerplichten.

Artikel 9
1. Een ieder heeft recht op vrijheid en veiligheid van zijn persoon. Niemand mag worden onderworpen aan willekeurige arrestatie of gevangenhouding. Niemand mag zijn vrijheid worden ontnomen, behalve op wettige gronden en op wettige wijze.
2. Iedere gearresteerde dient bij zijn arrestatie op de hoogte te worden gebracht van de redenen van zijn arrestatie en dient onverwijld op de hoogte te worden gebracht van de beschuldigingen die tegen hem zijn ingebracht.
3. Een ieder die op beschuldiging van het begaan van een strafbaar feit wordt gearresteerd of gevangen gehouden dient onverwijld voor de rechter te worden geleid of voor een andere autoriteit die door de wet bevoegd is verklaard rechterlijke macht uit te oefenen en heeft het

recht binnen een redelijke termijn berecht te worden of op vrije voeten te worden gesteld. Het mag geen regel zijn dat personen die op hun berechting wachten in voorarrest worden gehouden, doch aan hun invrijheidsstelling kunnen voorwaarden worden verbonden om te waarborgen dat de betrokkene verschijnt ter terechtzitting, in andere stadia van de gerechtelijke procedure dan wel, zo het geval zich voordoet, voor de tenuitvoerlegging van het vonnis.
4. Een ieder wie door arrestatie of gevangenhouding zijn vrijheid is ontnomen, heeft het recht voorziening te vragen bij de rechter, opdat die rechter binnen korte termijn beslist over de wettigheid van zijn gevangenhouding en zijn invrijheidsstelling beveelt, indien zijn gevangenhouding onrechtmatig is.
5. Een ieder die het slachtoffer is geweest van een onwettige arrestatie of gevangenhouding heeft het recht op schadeloosstelling.

Artikel 10
1. Allen die van hun vrijheid zijn beroofd dienen te worden behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid, inherent aan de menselijke persoon.
2. a. Verdachten dienen, uitzonderlijke omstandigheden buiten beschouwing gelaten, gescheiden te worden gehouden van veroordeelden en dienen aanspraak te kunnen maken op een afzonderlijke behandeling overeenkomend met hun staat van niet veroordeelde persoon.
b. Jeugdige verdachten dienen gescheiden te worden gehouden van volwassenen en zo spoedig mogelijk voor de rechter te worden geleid.
3. Het gevangenisstelsel dient te voorzien in een behandeling van gevangenen die in de eerste plaats is gericht op heropvoeding en reclassering. Jeugdige overtreders dienen gescheiden te worden gehouden van volwassenen en behandeld te worden in overeenstemming met hun leeftijd en wettelijke staat.

Artikel 11
Niemand mag gevangen worden genomen uitsluitend omdat hij niet in staat is een uit een overeenkomst voortvloeiende verplichting na te komen.

Artikel 12
1. Een ieder die wettig op het grondgebied van een Staat verblijft, heeft binnen dit grondgebied, het recht zich vrijelijk te verplaatsen en er zijn verblijfplaats vrijelijk te kiezen.
2. Een ieder heeft het recht welk land ook, met inbegrip van het eigen land, te verlaten.
3. De bovengenoemde rechten kunnen aan geen andere beperkingen worden onderworpen dan die welke bij de wet zijn voorzien, nodig zijn ter bescherming van de nationale veiligheid, de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden of van de rechten en vrijheden van anderen en verenigbaar zijn met de andere in dit Verdrag erkende rechten.
4. Aan niemand mag willekeurig het recht worden ontnomen naar zijn eigen land terug te keren.

Artikel 13
Een vreemdeling die wettig op het grondgebied verblijft van een Staat die partij is bij dit Verdrag, kan slechts uit die Staat worden gezet krachtens een overeenkomstig de wet genomen beslissing, terwijl het hem, tenzij dwingende redenen van nationale veiligheid een tegengestelde beslissing rechtvaardigen, is toegestaan zijn bezwaren tegen zijn uitzetting kenbaar te maken en zijn geval opnieuw te doen beoordelen door, en zich met dit doel te doen vertegenwoordigen bij de bevoegde autoriteit dan wel door een of meer personen die daartoe speciaal door de bevoegde autoriteit zijn aangewezen.

Artikel 14
1. Allen zijn gelijk voor de rechter en de rechterlijke instanties. Bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde strafvervolging, of het vaststellen van zijn burgerlijke rechten en verplichtingen in een rechtsgeding, heeft een ieder recht op een eerlijke en openbare behandeling door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige bij de

wet ingestelde rechterlijke instantie. De terechtzitting kan geheel of ten dele met gesloten deuren plaatsvinden, hetzij in het belang van de goede zeden, de openbare orde of de nationale veiligheid in een democratische samenleving, hetzij wanneer het belang van het privé leven van de partijen bij het proces dit vereist, hetzij voorzover de rechter dit strikt noodzakelijk acht op grond van de overweging, dat een openbare behandeling het belang van de rechtspraak zou schaden; evenwel zal elk vonnis dat wordt gewezen in een strafrechtelijk of burgerrechtelijk geding openbaar zijn, tenzij het belang van jeugdige personen zich daartegen verzet of het proces echtelijke twisten of de voogdij over kinderen betreft.
2. Een ieder die wegens een strafbaar feit wordt vervolgd wordt voor onschuldig gehouden, totdat zijn schuld volgens de wet is bewezen.
3. Bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde strafvervolging heeft een ieder, in volle gelijkheid, recht op de volgende minimumgaranties:
a. onverwijld en in bijzonderheden, in een taal die hij verstaat, op de hoogte te worden gesteld van de aard en de reden van de tegen hem ingebrachte beschuldiging;
b. te beschikken over voldoende tijd en faciliteiten die nodig zijn voor de voorbereiding van zijn verdediging en zich te verstaan met een door hemzelf gekozen raadsman;
c. zonder onredelijke vertraging te worden berecht;
d. in zijn tegenwoordigheid te worden berecht, zichzelf te verdedigen of de bijstand te hebben van een raadsman naar eigen keuze; ingeval hij geen rechtsbijstand heeft, van het recht daarop in kennis te worden gesteld; rechtsbijstand toegewezen te krijgen, indien het belang van de rechtspraak dit eist, en zonder dat daarvoor betaling van hem kan worden verlangd, indien hij niet over voldoende middelen beschikt;
e. de getuigen à charge te ondervragen of te doen ondervragen en het oproepen en de ondervraging van getuigen à décharge te doen geschieden op dezelfde voorwaarden als het geval is met de getuigen à charge;
f. zich kosteloos te doen bijstaan door een tolk, indien hij de taal die ter zitting wordt gebezigd niet verstaat of niet spreekt;
g. niet te worden gedwongen tegen zichzelf te getuigen of een bekentenis af te leggen.
4. Wanneer het jeugdige personen betreft, dient rekening te worden gehouden met hun leeftijd en de wenselijkheid hun reclassering te bevorderen.
5. Een ieder die wegens een strafbaar feit is veroordeeld heeft het recht de schuldigverklaring en veroordeling opnieuw te doen beoordelen door een hoger rechtscollege overeenkomstig de wet.
6. Indien iemand wegens een strafbaar feit onherroepelijk is veroordeeld en het vonnis vervolgens is vernietigd, of indien hem daarna gratie is verleend, op grond van de overweging dat een nieuw of een pas aan het licht gekomen feit onomstotelijk aantoont dat van een gerechtelijke dwaling sprake is, wordt degene die, als gevolg van die veroordeling, straf heeft ondergaan, overeenkomstig de wet schadeloos gesteld, tenzij wordt aangetoond dat het niet tijdig bekend worden van het onbekende feit geheel of gedeeltelijk aan hemzelf te wijten was.
7. Niemand mag voor een tweede keer worden berecht of gestraft voor een strafbaar feit waarvoor hij reeds overeenkomstig de wet en het procesrecht van elk land bij onherroepelijke uitspraak is veroordeeld of waarvan hij is vrijgesproken.

Artikel 15
1. Niemand kan worden veroordeeld wegens een handelen of nalaten, dat geen strafbaar feit naar nationaal of internationaal recht uitmaakte ten tijde dat het handelen of nalaten geschiedde. Evenmin mag een zwaardere straf worden opgelegd dan die welke ten tijde van het begaan van het strafbare feit van toepassing was. Indien, na het begaan van het strafbare feit de wet mocht voorzien in de oplegging van een lichtere straf, dient de overtreder daarvan te profiteren.
2. Geen enkele bepaling van dit artikel staat in de weg aan het vonnis en de straf van iemand die schuldig is aan een handelen of nalaten, hetwelk ten tijde dat het handelen of nalaten geschiedde, van strafrechtelijke aard was overeenkomstig de algemene rechtsbeginselen die door de volkerengemeenschap worden erkend.

Artikel 16
Een ieder heeft, waar hij zich ook bevindt, het recht als persoon erkend te worden voor de wet.

Artikel 17
1. Niemand mag worden onderworpen aan willekeurige of onwettige inmenging in zijn privé leven, zijn gezinsleven, zijn huis en zijn briefwisseling, noch aan onwettige aantasting van zijn eer en goede naam.
2. Een ieder heeft recht op bescherming door de wet tegen zodanige inmenging of aantasting.

Artikel 18
1. Een ieder heeft het recht op vrijheid van denken, geweten en godsdienst. Dit recht omvat mede de vrijheid een zelf gekozen godsdienst of levensovertuiging te hebben of te aanvaarden, alsmede de vrijheid hetzij alleen, hetzij met anderen, zowel in het openbaar als in zijn particuliere leven zijn godsdienst of levensovertuiging tot uiting te brengen door de eredienst, het onderhouden van de geboden en voorschriften, door praktische toepassing en het onderwijzen ervan.
2. Op niemand mag dwang worden uitgeoefend die een belemmering zou betekenen van zijn vrijheid een door hemzelf gekozen godsdienst of levensovertuiging te hebben of te aanvaarden.
3. De vrijheid van een ieder zijn godsdienst of levensovertuiging tot uiting te brengen kan slechts in die mate worden beperkt als wordt voorgeschreven door de wet en noodzakelijk is ter bescherming van de openbare veiligheid, de orde, de volksgezondheid, de goede zeden of de fundamentele rechten en vrijheden van anderen.
4. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag verbinden zich de vrijheid te eerbiedigen van ouders of wettige voogden, de godsdienstige en morele opvoeding van hun kinderen overeenkomstig hun eigen levensovertuiging te verzekeren.

Artikel 19
1. Een ieder heeft het recht zonder inmenging een mening te koesteren.
2. Een ieder heeft het recht op vrijheid van meningsuiting; dit recht omvat mede de vrijheid inlichtingen en denkbeelden van welke aard ook te garen, te ontvangen en door te geven, ongeacht grenzen, hetzij mondeling, hetzij in geschreven of gedrukte vorm, in de vorm van kunst, of met behulp van andere media naar zijn keuze.
3. Aan de uitoefening van de in het tweede lid van dit artikel bedoelde rechten zijn bijzondere plichten en verantwoordelijkheden verbonden. Deze kan derhalve aan bepaalde beperkingen worden gebonden, doch alleen beperkingen die bij de wet worden voorzien en nodig zijn:
a. in het belang van de rechten of de goede naam van anderen;
b. in het belang van de nationale veiligheid of ter bescherming van de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden.

Artikel 20
1. Alle oorlogspropaganda wordt bij de wet verboden.
2. Het propageren van op nationale afkomst, ras of godsdienst gebaseerde haatgevoelens die aanzetten tot discriminatie, vijandigheid of geweld, wordt bij de wet verboden.

Artikel 21
Het recht van vreedzame vergadering wordt erkend. De uitoefening van dit recht kan aan geen andere beperkingen worden onderworpen dan die welke in overeenstemming met de wet worden opgelegd en die in een democratische samenleving geboden zijn in het belang van de nationale veiligheid of de openbare veiligheid, de openbare orde, de bescherming van de volksgezondheid of de goede zeden of de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

Artikel 22
1. Een ieder heeft het recht op vrijheid van vereniging, met inbegrip van het recht vakverenigingen op te richten en zich bij vakverenigingen aan te sluiten voor de bescherming van zijn belangen.
2. De uitoefening van dit recht kan aan geen andere beperkingen worden onderworpen dan die, welke bij de wet zijn voorgeschreven en die in een democratische samenleving geboden zijn in het belang van de nationale veiligheid of de openbare veiligheid, de openbare orde, de bescherming van de volksgezondheid of de goede zeden of de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen. Dit artikel belet niet het opleggen van wettige beperkingen aan leden van de strijdmacht en van de politie in de uitoefening van dit recht.
3. Geen bepaling in dit artikel geeft de Staten die partij zijn bij het Verdrag van 1948 van de Internationale Arbeidsorganisatie betreffende de vrijheid tot het oprichten van vakverenigingen en de bescherming van het vakverenigingsrecht de bevoegdheid wettelijke maatregelen te treffen, die de in dat Verdrag voorziene waarborgen in gevaar zouden brengen, of de wet zodanig toe te passen dat deze in gevaar zouden worden gebracht.

Artikel 23
1. Het gezin vormt de natuurlijke en fundamentele kern van de maatschappij en heeft recht op bescherming door de maatschappij en de Staat.
2. Het recht van mannen en vrouwen van huwbare leeftijd een huwelijk aan te gaan en een gezin te stichten wordt erkend.
3. Geen huwelijk wordt gesloten zonder de vrije en volledige toestemming van de aanstaande echtgenoten.
4. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag nemen passende maatregelen ter verzekering van de gelijke rechten en verantwoordelijkheden van de echtgenoten wat het huwelijk betreft, tijdens het huwelijk en bij de ontbinding ervan. In geval van ontbinding van het huwelijk wordt voorzien in de noodzakelijke bescherming van eventuele kinderen.

Artikel 24
1. Elk kind heeft, zonder onderscheid naar ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, nationale of maatschappelijke afkomst, eigendom of geboorte, recht op die beschermende maatregelen van de zijde van het gezin waartoe het behoort, de gemeenschap en de Staat, waarop het in verband met zijn minderjarigheid recht heeft.
2. Elk kind wordt onmiddellijk na de geboorte ingeschreven en krijgt een naam.
3. Elk kind heeft het recht een nationaliteit te verwerven.

Artikel 25
Elke burger heeft het recht en dient in de gelegenheid te worden gesteld, zonder dat het onderscheid bedoeld in artikel 2 wordt gemaakt en zonder onredelijke beperkingen:
a. deel te nemen aan de behandeling van openbare aangelegenheden, hetzij rechtstreeks of door middel van vrijelijk gekozen vertegenwoordigers;
b. te stemmen en gekozen te worden door middel van betrouwbare periodieke verkiezingen die gehouden worden krachtens algemeen en gelijkwaardig kiesrecht en bij geheime stemming, waardoor het vrijelijk tot uitdrukking brengen van de wil van de kiezers wordt verzekerd;
c. op algemene voet van gelijkheid te worden toegelaten tot de overheidsdiensten van zijn land.

Artikel 26
Allen zijn gelijk voor de wet en hebben zonder discriminatie aanspraak op gelijke bescherming door de wet. In dit verband verbiedt de wet discriminatie van welke aard ook en garandeert een ieder gelijke en doelmatige bescherming tegen discriminatie op welke grond ook, zoals ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of maatschappelijke afkomst, eigendom, geboorte of andere status.

Artikel 27
In Staten waar zich etnische, godsdienstige of linguïstische minderheden bevinden, mag aan personen die tot die minderheden behoren niet het recht worden ontzegd, in gemeenschap met de andere leden van hun groep, hun eigen cultuur te beleven, hun eigen godsdienst te belijden en in de praktijk toe te passen, of zich van hun eigen taal te bedienen.

DEEL IV

Artikel 28
1. Er wordt een Comité voor de rechten van de mens (hierna in dit Verdrag te noemen "het Comité") ingesteld. Het bestaat uit achttien leden en oefent de hierna te noemen functies uit.
2. Het Comité bestaat uit onderdanen van de Staten die partij zijn bij dit Verdrag, die hoog zedelijk aanzien genieten en erkende bekwaamheid op het gebied van de rechten van de mens bezitten, waarbij dient te worden overwogen dat het lidmaatschap van enige personen die ervaring hebben op juridisch gebied raadzaam is.
3. De leden van het Comité worden gekozen en treden op in hun persoonlijke hoedanigheid.

Artikel 29
1. De leden van het Comité worden bij geheime stemming gekozen uit een lijst van personen die de kwaliteiten bezitten die in artikel 28 worden genoemd en met dit doel zijn voorgedragen door de Staten die partij zijn bij dit Verdrag.
2. Elke Staat die partij is bij dit Verdrag mag niet meer dan twee personen voordragen. Dezen moeten onderdaan zijn van de Staat die hen voordraagt.
3. Een persoon kan opnieuw worden voorgedragen.

Artikel 30
1. De eerste verkiezing wordt niet later gehouden dan zes maanden na de datum van inwerkingtreding van dit Verdrag.
2. Ten minste vier maanden vóór de datum waarop een verkiezing voor het Comité plaatsheeft, met uitzondering van een verkiezing ter voorziening in een overeenkomstig het bepaalde in artikel 34 bekendgemaakte vacature, richt de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties een schriftelijk verzoek aan de Staten die partij zijn bij dit Verdrag binnen drie maanden hun voordrachten voor het lidmaatschap van het Comité in te zenden.
3. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties stelt een alfabetische lijst samen van alle aldus voorgedragen personen, onder aanduiding van de Staten die partij zijn bij dit Verdrag die hen hebben voorgedragen en legt deze uiterlijk één maand vóór de datum van elke verkiezing voor aan de Staten die partij zijn bij dit Verdrag.
4. De verkiezingen van de leden van het Comité worden gehouden op een door de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties ten hoofdkantore van de Verenigde Naties te beleggen vergadering van de Staten die partij zijn bij dit Verdrag. Op die vergadering, waarvoor twee derde van de Staten die partij zijn bij dit Verdrag het quorum vormen, zijn degenen die in het Comité zijn gekozen die voorgedragen personen die het grootste aantal stemmen op zich hebben verenigd, alsmede een absolute meerderheid van de stemmen van de aanwezige vertegenwoordigers van de Staten die partij zijn en hun stem uitbrengen.

Artikel 31
1. Er mag niet meer dan één onderdaan van een zelfde Staat lid van het Comité zijn.
2. Bij het kiezen van het Comité dient aandacht te worden geschonken aan een billijke geografische verdeling van het lidmaatschap en aan de vertegenwoordiging der verschillende beschavingsvormen en der voornaamste rechtsstelsels.

Artikel 32
1. De leden van het Comité worden gekozen voor een tijdvak van vier jaar. Zij zijn herkiesbaar indien zij opnieuw worden voorgedragen. De ambtstermijn van negen der bij de

eerste verkiezing benoemde leden loopt evenwel na twee jaar af; terstond na de eerste verkiezing worden deze negen leden bij loting aangewezen door de voorzitter van de in artikel 30, lid 4, bedoelde vergadering.
2. Verkiezingen na afloop van een ambtstermijn worden gehouden overeenkomstig de voorgaande artikelen van dit deel van dit Verdrag.

Artikel 33
1. Indien, naar het eenstemmige oordeel van de andere leden, een lid van het Comité door enige oorzaak, waaronder niet is te verstaan tijdelijke afwezigheid, heeft opgehouden zijn functie uit te oefenen, geeft de voorzitter van het Comité daarvan kennis aan de Secretaris-Generaal der Verenigde Naties, die vervolgens mededeling doet van het openvallen van de zetel van dat lid.
2. Indien een lid van het Comité overlijdt of ontslag neemt, geeft de voorzitter daarvan onverwijld kennis aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, die mededeling doet van het openvallen van de zetel met ingang van de datum van het overlijden of de datum waarop het genomen ontslag ingaat.

Artikel 34
1. Indien een vacature wordt bekendgemaakt overeenkomstig het bepaalde in artikel 33 en indien de ambtstermijn van het te vervangen lid niet afloopt binnen een tijdvak van zes maanden na de bekendmaking van de vacature, geeft de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties daarvan bericht aan elk der Staten die partij zijn bij dit Verdrag, die binnen twee maanden overeenkomstig het bepaalde in artikel 29 personen kunnen voordragen ter voorziening in de vacature.
2. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties stelt een alfabetische lijst samen van de aldus voorgedragen personen en legt deze voor aan de Staten die partij zijn bij dit Verdrag. De verkiezing om in de vacature te voorzien wordt vervolgens gehouden overeenkomstig de daarop betrekking hebbende bepalingen van dit deel van dit Verdrag.
3. Een lid van het Comité dat is gekozen ter voorziening in een vacature die is bekendgemaakt overeenkomstig het bepaalde in artikel 33, blijft in functie voor de rest van de ambtstermijn van het lid wiens zetel in het Comité is opengevallen overeenkomstig de bepalingen van dat artikel.

Artikel 35
De leden van het Comité ontvangen, met goedkeuring van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, uit de middelen van de Verenigde Naties emolumenten op door de Algemene Vergadering vast te stellen voorwaarden, waarbij rekening wordt gehouden met de belangrijkheid van de taken van het Comité.

Artikel 36
De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties zorgt voor het personeel en de andere voorzieningen benodigd voor een doelmatige uitoefening van de taken van het Comité krachtens dit Verdrag.

Artikel 37
1. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties belegt de eerste vergadering van het Comité ten hoofdkantore van de Verenigde Naties.
2. Na zijn eerste vergadering komt het Comité bijeen op de tijden voorzien in zijn huishoudelijk reglement.
3. Normaal komt het Comité bijeen ten hoofdkantore van de Verenigde Naties of op het kantoor van de Verenigde Naties te Genève.

Artikel 38
Elk lid van het Comité verklaart, alvorens zijn taak aan te vangen, ten overstaan van het Comité plechtig dat hij zich onpartijdig en nauwgezet van zijn taak zal kwijten.

Artikel 39
1. Het Comité kiest zijn functionarissen voor een ambtstermijn van twee jaar. Zij zijn herkiesbaar.
2. Het Comité stelt zijn eigen huishoudelijk reglement vast, hierin wordt o.m. bepaald dat:
a. twaalf leden het quorum vormen;
b. besluiten van het Comité worden genomen met een meerderheid van het aantal door de aanwezige leden uitgebrachte stemmen.

Artikel 40
1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag nemen de verplichting op zich verslag uit te brengen over de maatregelen die zij hebben genomen en die uitvoering geven aan de in dit Verdrag erkende rechten, alsmede over de vooruitgang die valt waar te nemen in het genot van die rechten:
a. binnen een jaar na de inwerkingtreding van dit Verdrag voor de betrokken Staten die er partij bij zijn; en
b. vervolgens telkens wanneer het Comité dit verzoekt.
2. Alle rapporten worden voorgelegd aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, die ze ter bestudering doorzendt aan het Comité. In deze rapporten dienen de factoren en de eventuele moeilijkheden te worden aangegeven die van invloed zijn op de uitvoering van dit Verdrag.
3. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties kan, na overleg met het Comité, aan de desbetreffende gespecialiseerde organisaties afschriften doen toekomen van die delen der rapporten die binnen het terrein van hun werkzaamheden vallen.
4. Het Comité bestudeert de hem door de Staten die partij zijn bij dit Verdrag voorgelegde rapporten. Het zendt zijn rapporten en het door hem passend geoordeelde algemene commentaar aan de Staten die partij zijn. Het Comité kan dit commentaar, te zamen met de afschriften van de rapporten die het van Staten die partij zijn bij dit Verdrag heeft ontvangen, eveneens toezenden aan de Economische en Sociale Raad.
5. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag kunnen opmerkingen ten aanzien van eventueel commentaar dat overeenkomstig het bepaalde in lid 4 van dit artikel wordt geleverd, voorleggen aan het Comité.

Artikel 41
1. Een Staat die partij is bij dit Verdrag kan, krachtens dit artikel, te allen tijde verklaren, dat hij de bevoegdheid van het Comité erkent kennisgevingen waarin een Staat die partij is beweert dat een andere Staat die partij is diens uit dit Verdrag voortvloeiende verplichtingen niet nakomt, in ontvangst te nemen en te behandelen. Kennisgevingen als bedoeld in dit artikel kunnen alleen in ontvangst worden genomen en worden behandeld indien zij zijn ingezonden door een Staat die partij is, die een verklaring heeft afgelegd dat hij ten aanzien van zichzelf deze bevoegdheid van het Comité erkent. Geen kennisgeving wordt door het Comité in ontvangst genomen, indien het een Staat die partij is betreft, die zulk een verklaring niet heeft afgelegd. Kennisgevingen die krachtens het bepaalde in dit artikel worden ontvangen worden overeenkomstig de volgende procedure behandeld:
a. Indien een Staat die partij is bij dit Verdrag van oordeel is dat een andere Staat die partij is de bepalingen van dit Verdrag niet uitvoert, kan hij door middel van een schriftelijke kennisgeving de zaak onder de aandacht brengen van die Staat die partij is. Binnen drie maanden na de ontvangst van de kennisgeving stuurt de ontvangende Staat de Staat die de kennisgeving had gezonden een schriftelijke uiteenzetting of een andere schriftelijke verklaring, waarin de zaak wordt opgehelderd en waarin, voor zover mogelijk en ter zake doende, wordt verwezen naar procedures en rechtsmiddelen die in het land zelf reeds zijn toegepast, nog hangende zijn of waartoe zou kunnen worden overgegaan.
b. Indien de zaak niet tot genoegen van de beide betrokken Staten die partij zijn wordt geregeld binnen zes maanden na ontvangst van de eerste kennisgeving door de ontvangende Staat, heeft elk der beide Staten het recht de zaak bij het Comité aanhangig te

maken, door middel van een kennisgeving die zowel aan het Comité als aan de andere Staat wordt gezonden.
c. Het Comité behandelt een bij hem aanhangig gemaakte zaak alleen nadat het er zich van heeft overtuigd dat alle beschikbare binnenlandse rechtsmiddelen in de betrokken zaak zijn benut en uitgeput, in overeenstemming met de algemeen erkende beginselen van het internationale recht. Dit is evenwel niet het geval indien de toepassing der rechtsmiddelen onredelijk lange tijd vergt.
d. Het Comité komt in besloten zitting bijeen wanneer het kennisgevingen krachtens dit artikel gedaan aan een onderzoek onderwerpt.
e. Met inachtneming van het bepaalde in alinea c stelt het Comité zijn goede diensten ter beschikking van de betrokken Staten die partij zijn, ten einde de zaak in der minne te regelen op basis van eerbied voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden als erkend in dit Verdrag.
f. Bij elke bij hem aanhangig gemaakte zaak kan het Comité tot de betrokken in alinea b bedoelde Staten die partij zijn het verzoek richten ter zake dienende inlichtingen te verstrekken.
g. De in alinea b bedoelde betrokken Staten die partij zijn hebben het recht zich te doen vertegenwoordigen wanneer de zaak in het Comité wordt behandeld, en hun standpunt mondeling en/of schriftelijk kenbaar te maken.
h. Het Comité brengt twaalf maanden na de datum van ontvangst van een krachtens alinea b gedane kennisgeving een rapport uit als volgt:
i. indien een oplossing als voorzien in alinea e is bereikt, beperkt het Comité zijn rapport tot een korte uiteenzetting van de feiten en van de bereikte oplossing;
ii. indien geen oplossing als voorzien in alinea e is bereikt, beperkt het Comité zijn rapport tot een korte uiteenzetting van de feiten; de schriftelijk kenbaar gemaakte standpunten en een op schrift gestelde samenvatting van de mondeling naar voren gebrachte standpunten van de Staten die partij zijn, worden aan het rapport gehecht.In elk van beide gevallen wordt het rapport toegezonden aan de betrokken Staten die partij zijn.
2. De bepalingen van dit artikel treden in werking wanneer tien Staten die partij zijn bij dit Verdrag verklaringen hebben afgelegd krachtens het eerste lid van dit artikel. Deze verklaringen worden door de Staten die partij zijn nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, die afschrift daarvan doet toekomen aan de andere Staten die partij zijn. Een zodanige verklaring kan te allen tijde, door middel van een aan de Secretaris-Generaal gerichte kennisgeving, worden ingetrokken. Een zodanige intrekking heeft geen invloed op de behandeling van een zaak die het onderwerp vormt van een kennisgeving die reeds is gedaan krachtens dit artikel; geen enkele volgende kennisgeving door een Staat die partij is wordt in ontvangst genomen nadat de kennisgeving van intrekking van de verklaring door de Secretaris-Generaal is ontvangen, tenzij de betrokken Staat die partij is een nieuwe verklaring heeft afgelegd.

Artikel 42
1. a. Indien een zaak die, overeenkomstig het bepaalde in artikel 41, bij het Comité aanhangig is gemaakt, niet is afgewikkeld naar genoegen van de betrokken Staten die partij zijn, kan het Comité mits daartoe vooraf de toestemming van de betrokken Staten die partij zijn is verkregen, een conciliatiecommissie ad hoc (hierna te noemen de Conciliatiecommissie) benoemen. De goede diensten der Conciliatiecommissie staan ter beschikking van de betrokken Staten die partij zijn met het oog op een minnelijke schikking van de zaak op basis van eerbiediging van de bepalingen van dit Verdrag;
b. De Conciliatiecommissie bestaat uit vijf personen die aanvaardbaar zijn voor de betrokken Staten die partij zijn. Indien de betrokken Staten die partij zijn niet binnen drie maanden tot overeenstemming kunnen komen ten aanzien van de samenstelling van de Conciliatiecommissie, hetzij geheel of ten dele, worden de leden van de Conciliatiecommissie ten aanzien van wie geen overeenstemming kon worden bereikt, bij geheime stemming met twee derde meerderheid door het Comité uit zijn leden gekozen.

2. De leden van de Conciliatiecommissie treden op in persoonlijke hoedanigheid. Zij mogen geen onderdaan zijn van de betrokken Staten die partij zijn, of van een Staat die geen partij is bij dit Verdrag, of van een Staat die geen verklaring krachtens artikel 41 heeft afgelegd.
3. De Conciliatiecommissie kiest haar eigen voorzitter en stelt haar eigen huishoudelijk reglement vast.
4. De vergaderingen van de Conciliatiecommissie worden als regel ten hoofdkantore van de Verenigde Naties of op het kantoor van de Verenigde Naties te Genève gehouden. Zij kunnen evenwel op andere door de Conciliatiecommissie in overleg met de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties en de betrokken Staten die partij zijn vast te stellen geschikte plaatsen worden gehouden.
5. Het secretariaat waarin overeenkomstig het bepaalde in artikel 36 is voorzien staat eveneens de krachtens dit artikel ingestelde commissies ten dienste.
6. De door het Comité ontvangen en geverifieerde gegevens worden ter beschikking gesteld van de Conciliatiecommissie die de betrokken Staten die partij zijn kan verzoeken andere ter zake dienende gegevens te verstrekken.
7. Wanneer de Conciliatiecommissie de zaak grondig heeft overwogen doch in elk geval niet later dan twaalf maanden nadat haar de zaak in handen is gegeven, legt zij de voorzitter van het Comité een rapport voor dat ter kennis wordt gebracht van de betrokken Staten die partij zijn.
a. Indien het de Conciliatiecommissie niet mogelijk is haar bestudering van de zaak binnen twaalf maanden te beëindigen, beperkt zij haar rapport tot een korte verklaring tot waar zij met de bestudering van de zaak is gevorderd.
b. Indien een minnelijke schikking op basis van eerbied voor de rechten van de mens zoals deze in dit Verdrag worden erkend wordt bereikt, beperkt de Conciliatiecommissie haar rapport tot een korte uiteenzetting van de feiten en van de gevonden oplossing.
c. Indien geen schikking als bedoeld in alinea b wordt bereikt, bevat het rapport van de Conciliatiecommissie een overzicht van haar bevindingen met betrekking tot alle feitelijke gegevens die betrekking hebben op de geschilpunten tussen de betrokken Staten die partij zijn, en haar inzichten ten aanzien van de mogelijkheid van een minnelijke schikking van de zaak. In dit rapport dienen tevens de schriftelijke en een overzicht van de mondelinge verklaringen die door de betrokken Staten die partij zijn zijn afgelegd te worden opgenomen.
d. Indien het rapport van de Conciliatiecommissie wordt ingediend overeenkomstig alinea c, delen de betrokken Staten die partij zijn binnen drie maanden na ontvangst van het rapport de voorzitter van het Comité mede of zij de inhoud van het rapport van de Conciliatiecommissie al dan niet aanvaarden.
8. De bepalingen van dit artikel laten de verantwoordelijkheden van het Comité uit hoofde van artikel 41 onverlet.
9. De betrokken Staten die partij zijn komen gelijkelijk op voor alle onkosten die door de leden van de Conciliatiecommissie worden gemaakt, overeenkomstig ramingen die door de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties worden verstrekt.
10. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties is bevoegd de onkosten van de leden van de Conciliatiecommissie te betalen, zo nodig, voordat deze, overeenkomstig het bepaalde in lid 9 van dit artikel, door de betrokken Staten die partij zijn worden vergoed.

Artikel 43
De leden van het Comité en van de Conciliatiecommissies ad hoc die kunnen worden ingesteld krachtens het bepaalde in artikel 42, genieten de faciliteiten, voorrechten en immuniteiten van deskundigen die zijn uitgezonden door de Verenigde Naties, zoals die zijn vastgesteld in de desbetreffende delen van het Verdrag nopens de voorrechten en immuniteiten van de Verenigde Naties.

Artikel 44
De bepalingen voor de uitvoering van dit Verdrag zijn van toepassing, onverminderd de procedures die ter zake van de rechten van de mens worden voorgeschreven door of krachtens de oprichtingsakten en de overeenkomsten van de Verenigde Naties en de gespecialiseerde organisaties en vormen geen beletsel voor de Staten die partij zijn bij dit

Verdrag hun toevlucht te nemen tot andere procedures ter regeling van een geschil, overeenkomstig tussen hun van kracht zijnde algemene of bijzondere internationale overeenkomsten.

Artikel 45
Het Comité doet, door tussenkomst van de Economische en Sociale Raad de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties een jaarverslag van zijn werkzaamheden toekomen.

DEEL V

Artikel 46
Geen bepaling van dit Verdrag mag worden uitgelegd als zijnde een aantasting van de bepaling van het Handvest der Verenigde Naties en van de statuten van de gespecialiseerde organisaties, waarin de onderscheiden verantwoordelijkheden van de verschillende organen van de Verenigde Naties en van de gespecialiseerde organisaties met betrekking tot de in dit Verdrag geregelde materie zijn omschreven.

Artikel 47
Geen bepaling in dit Verdrag mag worden uitgelegd als zijnde een aantasting van het inherente recht van alle volken hun natuurlijke rijkdommen en hulpbronnen volledig en vrijelijk te benutten en hiervan volledig en vrijelijk te profiteren.

DEEL VI

Artikel 48
1. Dit Verdrag staat open voor ondertekening door iedere Staat die lid is van de Verenigde Naties of van een of meer der gespecialiseerde organisaties daarvan, door elke Staat die partij is bij het Statuut van het Internationale Gerechtshof, alsmede door iedere andere Staat die door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties is uitgenodigd bij dit Verdrag partij te worden.
2. Dit Verdrag moet worden bekrachtigd. De akten van bekrachtiging worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.
3. Dit Verdrag staat open voor toetreding door iedere in het eerste lid van dit artikel bedoelde Staat.
4. Toetreding geschiedt door middel van nederlegging van een akte van toetreding bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.
5. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties stelt alle Staten die dit Verdrag hebben ondertekend of tot dit Verdrag zijn toegetreden, in kennis van de nederlegging van iedere akte van bekrachtiging of akte van toetreding.

Artikel 49
1. Dit Verdrag treedt in werking drie maanden na de datum van nederlegging bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties van de vijfendertigste akte van bekrachtiging of akte van toetreding.
2. Ten aanzien van iedere Staat die na nederlegging van de vijfendertigste akte van bekrachtiging of akte van toetreding dit Verdrag bekrachtigt of tot dit Verdrag toetreedt, treedt dit Verdrag in werking drie maanden na de datum van nederlegging van zijn akte van bekrachtiging of akte van toetreding.

Artikel 50
De bepalingen van dit Verdrag strekken zich uit tot alle delen van federale Staten, zonder enige beperking of uitzondering.

Artikel 51

1. Iedere Staat die partij is bij dit Verdrag kan een wijziging daarvan voorstellen en deze indienen bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties deelt vervolgens iedere voorgestelde wijziging aan de Staten die partij zijn bij dit Verdrag mede, met het verzoek hem te berichten of zij een conferentie van Staten die partij zijn verlangen ten einde dit voorstel te bestuderen en in stemming te brengen. Indien ten minste een derde van de Staten die partij zijn zulk een conferentie verlangt, roept de Secretaris-Generaal deze conferentie onder auspiciën van de Verenigde Naties bijeen. Iedere wijziging die door een meerderheid van de ter conferentie aanwezige Staten die partij zijn en die hun stem uitbrengen wordt aangenomen, wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties.
2. Wijzigingen worden van kracht nadat zij door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties zijn goedgekeurd en door een twee derde meerderheid van de Staten die partij zijn bij dit Verdrag, overeenkomstig hun onderscheiden staatsrechtelijke procedures, zijn aangenomen.
3. Wanneer wijzigingen van kracht worden zijn zij bindend voor die Staten die partij zijn die ze hebben aangenomen, terwijl de andere Staten die partij zijn gebonden zullen blijven door de bepalingen van dit Verdrag en door iedere voorgaande wijziging die zij hebben aangenomen.

Artikel 52
Ongeacht de krachtens artikel 48, lid 5, gedane kennisgevingen, stelt de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties alle in het eerste lid van hetzelfde artikel bedoelde Staten van het volgende in kennis:
a. ondertekeningen, bekrachtigingen en toetredingen krachtens artikel 48;
b. de datum van inwerkingtreding van dit Verdrag krachtens artikel 49 en de datum van het van kracht worden van eventuele wijzigingen krachtens artikel 51.

Artikel 53
1. Dit Verdrag, waarvan de Chinese, de Engelse, de Franse, de Russische en de Spaanse tekst gelijkelijk authentiek zijn, wordt nedergelegd in het archief van de Verenigde Naties.
2. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties doet aan alle in artikel 48 bedoelde Staten gewaarmerkte afschriften van dit Verdrag toekomen.

TEN BLIJKE WAARVAN de ondergetekenden, daartoe behoorlijk gemachtigd door hun onderscheiden Regeringen, dit Verdrag dat op 19 december 1966 te New York voor ondertekening is opengesteld, hebben ondertekend.

Maatregelen corona en mensenrechten

INLEIDING
(mr. Jeroen Pols advocaat strafrecht)

Op 27 februari 2020 is in Nederland de eerste besmetting vastgesteld van COVID-19. Nadat de WHO op 11 maart 2020 de uitbraak als pandemie kwalificeerde, zijn wereldwijd landen overgegaan tot het nemen van drastische maatregelen in een omvang zonder precedent in de moderne geschiedenis. Ook in Nederland heeft de uitbraak geleid tot rigoreuze maatregelen waarbij het maatschappelijke verkeer nagenoeg stilgelegd is door het sluiten van scholen, universiteiten, bibliotheken, musea, bioscopen, restaurants café's, sportscholen en kapperszaken. Daarnaast zijn zware beperkingen opgelegd aan de bewegingsvrijheid van de bevolking waardoor ook het niet gesloten deel van de samenleving slechts beperkt tot zeer beperkt kan functioneren. Met de inzet van noodverordeningen vindt handhaving plaats van de opgelegde sociale beperkingen en wordt iedereen gemaand zoveel mogelijk thuis te blijven. Recreatiegebieden en sportfaciliteiten zijn eveneens gesloten dan wel ontoegankelijk gemaakt. De veroorzaakte schade is nauwelijks te overzien. De regering schat het begrotingstekort voor dit jaar in het gunstigste geval op 92 miljard euro. Het functioneren van de democratische rechtsstaat is vergaand ingeperkt en de grondrechten van burgers zijn op grote schaal buiten werking gesteld. Het kabinet besluit om vanaf 16 maart 2020 toch maar alle scholen en kinderdagverblijven te sluiten. Het gaat daarbij om scholen in het basis- en voortgezet onderwijs en mbo. Kinderen van personen in wat "cruciale beroepen" genoemd wordt, zoals die in de zorg, politie, openbaar vervoer en brandweer krijgen nog wel les, zodat hun ouders of verzorgers aan het werk kunnen blijven. Iedereen wordt opgeroepen om 1,5 meter afstand van elkaar te houden. In een advies van 23 maart 2020 van het OMT volgen aanvullingen op de eerdere maatregelen en worden opnieuw verdere maatregelen geadviseerd. Het OMT adviseert onder meer om tot 1 juni 2020 alle evenementen af te gelasten onafhankelijk van het aantal deelnemers. Op basis van dit advies kondigt de minister-president verdere maatregelen af waarbij deze toestand een *intelligente lockdown* genoemd wordt.Media: De media hebben in deze crisis een bijzondere rol opgeëist. Met eenzijdige berichtgeving zonder relevante context, is over de volledige breedte een niet eerder vertoonde angstcampagne gevoerd. Samen met de politie is de bevolking in een toestand gebracht die omschreven kan worden als een angstpsychose. De informatievoorziening kenmerkt zich door een niet eerder vertoonde monopolisering van overheidsstandpunten waarbij met agressieve desinformatiecampagnes en censuur afwijkende meningen zijn onderdrukt. De overheid dient de burger voortdurend aan te spreken dat bij "slecht gedrag" hernieuwde sluitingen van de samenleving dreigen. Dit is het "nieuwe normaal" waarover zowel de beleidsmakers als de media aanhoudend over berichten.

SAMENVATTING INFORMATIE EN LINKEN
(door IFUD of Human Rights)
VERENIGDE NATIES

V.N. beschuldigt wereldleiders van 'sociaal darwinisme' door de maatregelen van de lockdown tegen het coronavirus. "Dat geen verdergaande maatregelen genomen moeten worden dan door de situatie worden vereist en dat escalerende effecten moeten worden vermeden".De bestrijding van het coronavirus is voor Nederland steeds eerste prioriteit. Economische gevolgen,psychische stress die

langdurige lockdown veroorzaakt en eventuele schending van mensenrechten waren steeds onderbelicht en blijven onderbelicht ook in de persconferentie van 21 april 2020 door de Minister van Algemene Zaken Mark Rutte.Afwegingen en maatregelen Covid-19 die worden genomen door de regering moeten niet alleen betrekking hebben op de medische dimensies van de pandemie, maar ook op de mensenrechten. Een noodtoestand moet conform de toepasselijke wettelijke procedures worden afgekondigd. Indien aan de hierboven genoemde voorwaarden is voldaan, kan een staat „maatregelen nemen die afwijken van hun verplichtingen ingevolge dit Verdrag, mits deze maatregelen met verder gaan dan de toestand vereist en met in strijd zijn met andere verplichtingen welke voortvloeien uit het internationale recht" (artikel 4 IVBPR) Artikel 15 EVRM is vrijwel gelijkluidend, al stelt de bepaling dat maatregelen „strikt vereist" moeten zijn. Tevens bevat artikel 4 IVBPR een expliciet verbod om discriminatoire maatregelen te nemen in het kader van de noodtoestand. Bron: NJCM-Bulletin 19-7 (1994) DE BEPERKING VAN MENSENRECHTEN ONDER HET IVBPR Martin Kuijer & Rick Lawson De "intelligente lockdown" de term door Mark Rutte, is een politieke behendigheid om internationale verplichtingen van verdragen en de mensenrechten te omzeilen via de noodverordening.
https://archive.org/details/covid19humanrights
https://archive.org/details/coronavirusvsmensenrechten
https://archive.org/details/briefingcovid19u.n./mode/2up
https://archive.org/details/beperkingen-ivbpr
https://archive.org/details/covid-19-armoede
https://archive.org/details/covid-19-and-human-rights
https://archive.org/details/may-states-restrict-human-rights

MEDIA
'Coronawet inbreuk op rechten'
17 juni 2020, WAT U ZEGT de Telegraaf

Het wekt verbazing hoe gedwee de Nederlander zich laat knechten en zich zijn grondwettelijke vrijheden door de overheid laat ontnemen, vindt Paul Schermers.
Per 1 juli wordt mogelijk een coronawet van kracht. Daarin wordt inbreuk gemaakt op alle essentiële rechten in een vrije en open samenleving. De onderbouwing, transparantie, logica, het bewijs en een brede discussie over de door de overheid opgelegde beperkende maatregelen ontbreken volledig.
Voor het nut van een 1,5 meter-samenleving is nergens enig bewijs te vinden. De regering spreekt over 'het nieuwe normaal' dat volstrekt abnormaal is. Er komen steeds meer gegevens van nieuwe onderzoekers buiten het RIVM, die het hele gebeuren in een veel genuanceerder en realistischer licht plaatsen. Het wordt tijd dat Rutte zich breder laat informeren dan alleen door het RIVM en het OMT. De coronawet mag er nooit komen.
Paul Schermers, Apeldoorn

Investeer in de zorg als dankbetuiging aan zorgmedewerkers
JOOP
(joopbnnvara.nl)
Diederik Mallien (publicist)
Hier één van de reacties op het artikel:

De zogenaamde 'helden' in de thuiszorg worden wederom behandeld als tweederangs burgers. Dat geklap en die flauwekul hoeft van mij niet zolang mijn dochter onbeschermd bij xxxxxxx Thuiszorg in xxxxxx door haar werkgever aan het werk wordt gezet. Het gevolg is wel dat ze nu zelf besmet is met het Corona virus en met koorts en klachten thuis op bed ligt, en het is maar afwachten hoe ze hier uit komt. Het is totaal hypocriet hoe hier in deze samenleving mee wordt omgegaan Wanneer de zaak weer wat normaliseert dan ben ik bang dat de 'helden' weer worden getransformeerd als gewone verpleegkundigen die door diezelfde samenleving al jaren worden ondergewaardeerd en onderbetaald.

MAY STATES RESTRICT HUMAN RIGHTS
https://archive.org/details/may-states-restrict-human-rights

MARGIN APPRICIATION

ICESCR die geen uitzonderingsclausule heeft). De huidige COVID-19-pandemie kan als 'openbaar' worden aangemerkt noodsituatie die het leven van de natie bedreigt ”en afwijking van verplichtingen die onder het EVRM zijn aangegaan, kan dat
worden beschouwd als essentieel voor de " veiligheid van de mensen"”.
Dit betekent echter niet dat de Staten hebben in dit opzicht een onbeperkte macht. Volgens artikel 15, lid 1, EVRM is het mogelijk afwijken "voor zover strikt vereist door de behoeften van de situatie" en op voorwaarde dat de maatregelen niet in strijd zijn met de andere verplichtingen van de staat krachtens internationaal recht.
Bron: rug.nl
Aikaterini Tsampi, universitair docent internationaal publiekrecht, afdeling grensoverschrijdende zaken Rechtsgeleerdheid, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Rijksuniversiteit Groningen.
27-03-2020
(artikel oorspronkelijk in het Engels): Public Health and the European Court of Human Rights: Using Strasbourg's Arsenal in the COVID-19 Era

---

EMERGENCY MEASURES AND COVID-19 GUIDANCE

https://archive.org/details/emergency-measures-and-covid-19-guidance

---

SIRACUSA-BEGINSELEN

De Siracusa-beginselen van 1985 vormen een goede basis om te concretiseren wat een mensenrechtenconforme reactie op de volksgezondheid op de COVID-19-pandemie moet inhouden. Ze beschrijven criteria - die inmiddels stevig verankerd zijn in de internationale mensenrechtenwetgeving en - normen - om de wettigheid te bepalen van staatsmaatregelen die de mensenrechten beperken. Volgens de Siracusa-beginselen bijvoorbeeld, wanneer een staat een beroep doet op de volksgezondheid als grond voor het beperken van bepaalde rechten, moet zijn optreden 'specifiek gericht zijn op het voorkomen van ziekte of letsel of het verlenen van zorg aan zieken of gewonden'. Zelfs in omstandigheden waarin het onmiskenbaar is dat een noodsituatie op het gebied van de volksgezondheid het leven van een natie kan bedreigen, herbevestigen de Siracusa-beginselen de verplichting van de staten om ervoor te zorgen dat elke volksgezondheidsreactie op een dergelijke noodsituatie geworteld is in en verenigbaar is met de mensenrechtenwetgeving en - normen . Belangrijk is dat de beginselen staten verdere interpretatieve richtsnoeren bieden, waarin wordt gesteld dat beperkingen van de mensenrechten alleen gerechtvaardigd kunnen zijn als ze:

- Voorzien rn uitgevoerd in overeenstemming met de wet;
- Gebaseerd op wetenschappelijkbewijs;
- Gericht op een legitiem doel;
- Strikt noodzakelijk in een democratische samenleving;
- De minst opdringerige en beperkende middelen die beschikbaar zijn;
- Niet willekeurig of discriminerend in toepassing;
- Van beperkte duur;
- En onder voorbehoud van herziening.

De laatste voorwaarde - dat staatsmaatregelen worden herzien - is van cruciaal belang.

Bron: opiniojuris.org

COMMENTAAR CORONAMAATREGELEN
Wim Voermans

https://archive.org/details/coronamaatregelen_202007

(Na klachten opnieuw aanpassing)
"De wet machtigt ministers om in hun eentje ingrijpende maatregelen te nemen, bijvoorbeeld over sluiting van horeca of scholen. Dat is niet zoals we het willen hebben in het land."Hij vreest dat de Kamer straks het nakijken heeft. "Een week nadat de minister een regeling naar de Kamer stuurt, gaat de regeling al in werking. De Kamer kan zich e r niet meer tegenaan bemoeien.
"Een betere variant vindt Voermans het 'bekrachtingsstelsel', waarbij de Kamer voorstellen goedkeurt, zoals de noodtoestand in Frankrijk, Spanje, of Italië. "In die landen gaat het parlement over de duur van de noodtoestand, en kan er ook eind aan maken. In een parlementaire democratie is het belangrijk dat volksvertegenwoordigers het laatste woord hebben."
Wim Voermans
14-07-2020

VOLKSGEZONDHEID en BURGERRECHTEN
https://archive.org/details/coronabeperkingen-mogelijk-onrechtmatig
https://archive.org/details/volksgezondheid-en-burgerrechten
https://archive.org/details/mensenrechten-in-de-tijd-van-het-coronavirus https://archive.org/details/geselecteerde-ivbpr https://archive.org/details/inperking-grondrechten-pandemie
https://archive.org/details/nationale-ombudsman-afwegingskader-inbreuk-fundamentele-rechten
https://archive.org/details/mensenrechten-in-noodtoestand

ADVOCATEN BLAD
https://archive.org/details/advocaten-blad-bestrijding-corona

---

ZORG
https://archive.org/details/toekomstverkenning-zorguitgaven-2015-2060
https://archive.org/details/AkteNotarieelNederlandseStaat

REGULIERE ZORG TIJDENS CORONA
Vanwege de uitbraak van het coronavirus zijn veel mensen de afgelopen tijd zorg misgelopen. Uit een nieuw rapport blijkt dat huisartsen 360.000 minder verwijzingen naar een specialist hebben gedaan dan in dezelfde periode vorig jaar. Er is nu een plan hoe de reguliere zorg weer moet worden opgestart.
Dat schrijft de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) in een rapport dat in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) is uitgevoerd.

BIG PHARMA EN BIG PHILANTHROPY
Michael Barker / 16-04-2020
https://archive.org/details/covid-19-big-pharma-en-big-philanthropy

---

OUTBREAK MANAGEMENT TEAM (OMT)

kritiek over de eenzijdigheid v an het “Outbreak Management Team”
onafhankelijke vertegenwoordiging mensenrechten in Outbreak Management Team ontbreekt
Burgers zouden stemrecht moeten hebben voor een aantal door hun zelf gekozen wetenschappers als toevoeging “OMT”

GEVOLGEN MAATREGELEN VOOR ECONOMIE
https://archive.org/details/gevolgen-corona-economie

CORONACRISIS EN PSYCHE
Campagne over mentale gezondheid tijdens de coronacrisis van start
Nieuwsbericht RIJKSOVERHEID | 28-04-2020 |
Vandaag is de overheidscampagne gericht op mentale klachten tijdens de coronacrisis van start gegaan. Met de boodschap: 'Somber of gespannen door het coronavirus? Praat erover' wordt aandacht gevraagd voor de psychische gevolgen van de corona-uitbraak. Op de radio en op sociale media worden praktische tips gegeven en worden mensen opgeroepen om erover te praten of hulp te zoeken als dat nodig is. Staatssecretaris Paul Blokhuis (VWS) wil met de campagne eraan bijdragen dat mensen deze periode mentaal zo goed mogelijk doorkomen.
De kans op besmetting met het coronavirus en de maatregelen om het onder controle te krijgen, leveren veel mensen stress op. Voor de ruim 1 miljoen Nederlanders die al te maken hadden met psychische klachten, geldt dit nog eens extra. Mensen geven aan meer last te hebben van bijvoorbeeld angst, depressiviteit, paniek en slecht slapen. Daarnaast kunnen mensen met psychische klachten door de coronamaatregelen een extra drempel ervaren om naar de huisarts te gaan voor hulp als ze dreigen vast te lopen.
“Lockdown gerelateerde stress,overspannenheid en burn-out gerelateerde
psychische klachten behoren ook tot het gebied van bescherming
volksgezondheid en preventieverplichting door de Staat” (Prof.dr. Paul van Lange)
sociale psychologie Vrije Universiteit
https://archive.org/details/coronacrisis-en-psyche

ONDERZOEK
Psycholoog Pontus Leander leidt een wereldwijd psychologisch onderzoek, PsyCorona, naar
de gevolgen van de coronacrisis.
(rug.nl) artikel 7 april 2020.Tekst: Eelco Salverda, afd. Communicatie / Foto's: Elmer Spaargaren.

ARTSEN-MEDICI
https://archive.org/details/brandbrief-corona-maatregelen

PETITIE EUROPEES PARLEMENT
https://archive.org/details/eprs-ida-2020-641543-en
https://archive.org/details/covid-19-petition-european-parliament
https://archive.org/details/ta-9-2020-0054-nl-en_202006

FRA
https://archive.org/details/mensenrechten-en-volksgezondheid-covid-19

NEDERLAND STRAFVERVOLGING ART 119 GW
https://archive.org/details/ProtocolStrafaangifteArtikel119GW

ICC

Statuut van Rome van het Internationaal Strafhof
Aangenomen door de Verenigde Naties Diplomatieke Conferentie van Gevolmachtigden over de oprichting van een Internationaal Strafhof op 17 juli 1998 Inwerkingtreding: 1 juli 2002, overeenkomstig artikel 126
Artikel 7
(e)
(k)
Artikel 8.
(i), (iii), (x), (xi)

HIGH COURT SOUTH AFRICA COVID-19

https://archive.org/details/covid-19-south-africa-court-case-no-21542-2020 https:// archive.org/details/case-no-21542-2020

WHO "Human Rights as key covid-19 response"

https://archive.org/details/who-human-rights-as-key-covid-19-response

RECHTVAARDIGE SELECTIE BIJ PANDEMIE

https://archive.org/details/rechtvaardige-selectie-bij-pandemie

IFUD of Human Rights: dergelijke ingrijpende maatregel en besluitvorming
over de bevolking genomen door de nederlandse staat mag "uitdrukkelijk onder toestemming van de Verenigde Naties" conform de V.N. doorgang vinden.

niet buiten de Verenigde Naties om

ceg
Centrum voor ethiek en gezondheid

Aan de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
Mevrouw drs. E.I. Schippers

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
Postbus 19404
2500 CK Den Haag
Tel **070 - 340 50 60**
E-mail **info@ceg.nl**
URL **www.ceg.nl**

Datum
13 december 2012
Uw brief van
--
Uw kenmerk
--
Ons kenmerk
6108.2-017
Doorkiesnummer
070-3405836
Onderwerp
Rechtvaardige selectie bij een pandemie

Geachte minister,

“If we are to adequately prepare for a pandemic of influenza, how should we prepare to be ethical?” (Thomas ea. 2007).

Dit citaat geeft precies de vraag weer waarop dit signalement een antwoord geeft. Als deze winter zich een grieppandemie voordoet, zijn we dan goed voorbereid, ook in ethisch opzicht?

In 2009 deed zich een grieppandemie voor, die bekend werd als ‘de Mexicaanse griep’. Het dreigde een grieppandemie te worden met grote gevolgen. De kans op schaarste op de intensive care was reëel. Het confronteerde intensivisten met mogelijke complexe afwegingen over selectie van patiënten vanwege schaarste op de intensive care. Gelukkig viel het mee, selectie heeft niet plaatsgevonden. Een volgende keer kan het anders gaan. Daarom dit signalement over het opstellen van een rechtvaardig selectiebeleid bij een (griep)pandemie.

Bij selectie van patiënten is rechtvaardigheid in twee opzichten een leidend principe. Bij ‘verdelende rechtvaardigheid’ gaat het om een rechtvaardige verdeling van schaarse middelen. ‘Procedurele rechtvaardigheid’ stelt dat voor het opstellen van inhoudelijk rechtvaardige protocollen, een eerlijk beslissingsproces nodig is.

Het vaststellen van selectiecriteria is complex, maar niet onmogelijk en ook noodzakelijk. Aangezien consensus over rechtvaardige selectiecriteria moeilijk te bereiken is, wordt het des te belangrijker dat de procedure voor het opstellen van beleid rechtvaardig is. Transparantie en discussie zijn daarbij een voorwaarde.

Tijdens een crisis is er geen tijd voor deliberatie en weloverwogen keuzen. Toch moeten er lastige keuzen worden gemaakt met schrijnende gevolgen. Mensen die normaal gesproken voor medische zorg in aanmerking komen, zullen deze door schaarste op de intensive care niet ontvangen. Daarom is het van groot belang om een protocol klaar te hebben liggen waarin ethische afwegingen voor rechtvaardige selectie van patiënten expliciet worden genoemd.

Met dit signalement biedt het Centrum voor Ethiek en Gezondheid (CEG) u en andere betrokkenen een handreiking wanneer bij een (griep)pandemie schaarste op de intensive care dreigt.

Hoogachtend,

Theo Hooghiemstra,
algemeen secretaris Raad voor de Volksgezondheid en Zorg

Rien Meijerink,
voorzitter Raad voor de Volksgezondheid en Zorg

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

> Retouradres Postbus 20350 2500 EJ Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Bezoekadres:
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk
1706262-206948-PZO

Uw brief

Bijlage(n)
1

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

Datum	16 juni 2020
Betreft	Draaiboek triage op basis van niet medische overwegingen voor IC-opname ten tijde van fase 3 in de COVID-19 pandemie

Geachte voorzitter,

De afgelopen periode is gelukkig het aantal IC-opnamen ten gevolge van COVID-19 fors afgenomen. Naar verwachting zal er dan ook in de toekomst voldoende capaciteit zijn om adequate IC-zorg te verlenen. Dat neemt niet weg dat in de afgelopen periode, toen de aantallen IC-patiënten ten gevolge van de COVID-19 pandemie in Nederland zeer snel tot ongekende hoogte steeg, zorgprofessionals in uitzonderlijk moeilijke omstandigheden met grote intensiteit hun werk hebben moeten doen. Ik heb groot respect voor de wijze waarop zij dat hebben gedaan.

In de zorg en dat geldt ook voor de zorg op een intensive care, is de beoordeling van de conditie, de overlevingskans en de kwaliteit van leven van patiënten, leidend bij het behandelen van patiënten. Triage is het traject van het beoordelen en classificeren van een patiënt met als doel de aard en urgentie van de zorgbehoefte en de passende en adequate zorg te bepalen. Triage op de intensive care vindt in beginsel plaats op basis van medisch wetenschappelijke gronden en het professionele oordeel van de verantwoordelijke zorgverlener. Dit geldt ook in het geval van een nationaal afgekondigde crisissituatie, de zogenoemde fase 3, zoals in het geval van de COVID-19 pandemie zou kunnen ontstaan. In fase 1 kan de zorg worden geboden met de bestaande werkwijze, in fase 2 is opschaling nodig en in fase 3 is het verlenen van crisis-zorg noodzakelijk. Zie ook het Draaiboek Pandemie deel 1 van de Nederlandse Vereniging voor Intensive Care (NVIC).

In de brief van 7 april jongstleden (TK 25 295, nr. 19) is ingegaan op de stappen die gezet moeten worden om van fase 2 naar fase 3 te gaan. Fase 3 kent drie stappen die gekenmerkt worden door een oplopende druk op de intensive care en de beschikbare capaciteit. In stap A en stap B van fase 3 vindt triage nog steeds plaats op medische overwegingen.

In stap C van de derde fase zou de capaciteit op de intensive care in relatie tot het benodigd aantal bedden zodanig tekortschieten, dat triage op medische inhoudelijke overwegingen geen soelaas meer zou bieden. Dit omdat het medisch inhoudelijk tot gelijke uitkomst zou leiden. De recente ontwikkelingen in aantallen COVID-19 besmettingen, ziekenhuisopnames en IC-opnames samen met de (nog voorziene) uitbreiding van de IC-capaciteit, geven mij het vertrouwen dat deze situatie zich niet zal voordoen. Tegelijk is niet met zekerheid te voorspellen hoe de pandemie zich verder zal ontwikkelen. Daarom is het van groot belang voorbereid te zijn op de situatie dat fase 3, stap C, zich toch onverhoopt zou aandienen.

De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) heeft met de Federatie Medisch Specialisten (FMS) en de Artsenfederatie KNMG besproken dat het wenselijk is dat er in die situatie één richtlijn is die in alle ziekenhuizen wordt gehanteerd. In die richtlijn moet worden beschreven op basis van welke niet medische overwegingen in die situatie keuzes moeten worden gemaakt. Hoewel het om niet-medische overwegingen gaat, is de betrokkenheid van artsen in mijn ogen essentieel. Mocht deze situatie zich onverhoopt voordoen, dan zijn het immers de artsen die de keuzes moeten maken en zij kunnen deze verantwoordelijkheid alleen dragen als zij betrokken zijn bij het opstellen van de criteria. Ook is essentieel dat zij zich in die situatie gesteund voelen door maatschappelijk draagvlak voor de keuzes die ze moeten maken en met de criteria uit de voeten kunnen. De richtlijn geeft daarmee niet alleen steun en 'rugdekking' aan alle zorgprofessionals maar is ook bindend voor hen. Het geeft hen tegelijk de zekerheid dat dit de toetssteen voor hun handelen is, ook voor de IGJ en tuchtrechtelijk.

Tegen die achtergrond hebben de FMS en de KNMG de taak op zich genomen tot een 'Draaiboek triage op basis van niet-medische overwegingen voor IC-opname ten tijde van fase 3 in de COVID-19 pandemie' te komen. Daarbij hebben zij een adviesgroep geraadpleegd van medisch-ethici van de KNMG en hoogleraren (medische) ethiek en filosofie. Ook heeft de KNMG gesproken met een aantal belanghebbende partijen zoals ouderenorganisaties, de Patiëntenfederatie Nederland, Verplegenden en Verzorgenden Nederland etc. Het draaiboek is op 8 juni door de FMS en KNMG aan de IGJ en aan mij aangeboden. Dit draaiboek is bijgevoegd. Zie het draaiboek voor een complete lijst van geconsulteerde organisaties.

Ik ben de FMS en de KNMG zeer erkentelijk dat zij deze moeilijke en gevoelige discussie niet uit de weg zijn gegaan en dit draaiboek hebben opgesteld. Zoals gezegd heb ik er vertrouwen in dat deze situatie zich niet zal voordoen maar het is belangrijk daar toch op voorbereid te zijn. Daarom is het goed dat het draaiboek er nu is, het voorziet ook in een behoefte bij zorgprofessionals.

De FMS en KNMG zullen de komende tijd een breder gesprek voeren met hun leden en daarmee feedback ophalen over inhoud, draagvlak, toetsbaarheid en toepasbaarheid. Met andere woorden: werkt het in de praktijk en is er draagvlak voor triage op basis van deze criteria? Hierbij zullen nadrukkelijk ook de zorgprofessionals worden betrokken die ervaringen hebben gehad met het oplopen tegen de grenzen van de IC-bezetting in hun ziekenhuizen de afgelopen maanden. De KNMG en FMS hebben aangegeven open te staan voor aanpassing van het draaiboek op basis van deze feedback en reacties in het maatschappelijk debat.

Ik wacht met belangstelling de uitkomsten van deze dialogen af. Op voorhand vind ik dat het draaiboek vele nuttige en zeer bruikbare elementen bevat. Ik kan mij goed vinden in de gehanteerde uitgangspunten dat (1) ieder mens gelijkwaardig is, (2) we zoveel mogelijk levens willen redden en dat (3) gelijken gelijk worden behandeld en ongelijken ongelijk.

Tegelijk heb ik al eerder aangegeven dat ik mij niet kan vinden in een triage waarin leeftijd, los van medisch inhoudelijke overwegingen, een rol speelt. De KNMG en FMS stellen voor om in een uiterste situatie waarin patiënten onderling niet meer van elkaar te onderscheiden zijn op medische gronden, patiënten eerst te selecteren op verwachte ligduur (patiënten die neer verwachting een relatief korte IC-opname nodig hebben gaan voor). Als er dan nog geen onderscheid is tussen patiënten gaan medewerkers in de zorg voor die beroepsmatig en veelvuldig contact met verschillende patiënten hebben gehad en zich wegens landelijke of regionale schaarste van persoonlijke beschermingsmiddelen, onvoldoende hebben kunnen beschermen. Daarna stellen de KNMG en FMS een selectie van patiënten op basis van leeftijdscohorten voor. Dit vanuit het principe van solidariteit tussen generaties dat onderbouwd wordt met het argument van ‘fair innings’. Dit zegt dat jongere generaties een sterkere morele aanspraak op levensreddende zorg hebben dan oudere generaties, die al veel meer levensjaren hebben genoten. Een patiënt uit een jongere leeftijdsgroep zou dan voorrang krijgen op een patiënt die op medische en andere relevante gronden (zoals overlevingskans en verwachte ligduur) gelijkwaardig wordt beoordeeld uit een hogere leeftijdsgroep. Hoewel ik geen enkele twijfel heb aan de oprecht goede intenties, ben ik van mening dat hiermee een onderscheid uitsluitend op basis van leeftijd wordt gemaakt en dat kan ik niet ondersteunen. Voor mij, voor dit kabinet, is elk leven gelijkwaardig en als een oudere patiënt op medische gronden even veel herstelkansen heeft als een jongere patiënt, kan hem of haar geen aanspraak op levensreddende zorg worden ontzegd. Ik voel mij in dit standpunt gesteund door uw Kamer zoals in eerdere debatten naar voren is gekomen. Ook in een aantal ons omringende landen zoals België, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk wordt een dergelijk leeftijdscriterium niet gehanteerd.

De IGJ heeft ook te kennen gegeven dat nog niet is gebleken dat er voor een leeftijdscriterium maatschappelijk draagvlak is. Ook heeft de IGJ vraagtekens geplaatst bij toepasbaarheid en uitvoerbaarheid van het criterium dat medewerkers in de zorg die beroepsmatig veelvuldig en risicovol contact met verschillende patiënten hadden en zich wegens landelijke of regionale schaarste onvoldoende konden beschermen, voorrang hebben in de situatie van fase 3, stap C. De FMS en KNMG hebben naar aanleiding van de opmerkingen hierover van de IGJ een aantal aanpassingen aan het Draaiboek doorgevoerd en zullen in verdere gesprekken met artsen de uitvoerbaarheid bespreken. Overigens is het de vraag of het betreffende criterium rechtvaardig is ten opzichte van anderen die zich beroepsmatig in dergelijke risicovolle situaties hebben moeten begeven.
Mocht in het uiterste geval op grond van medisch inhoudelijke overwegingen, waarbij uiteraard ook leeftijd meeweegt in het herstelperspectief van de patiënt, geen onderscheid meer gemaakt kunnen worden, dan zou ik de voorkeur geven aan het zogenoemde ‘first come, first serve’ criterium. Dit betekent dat patiënten in aanmerking komen voor behandeling op volgorde van binnenkomst.
Ik realiseer mij dat ook aan dit criterium nadelen kleven, hetgeen nog sterker geldt voor het alternatief: loting, maar alles afwegend geeft het kabinet op basis van de huidige inzichten de voorkeur aan dit criterium.

Tot slot. Ik benadruk nogmaals dat ik veel respect heb voor de FMS en KNMG dat zij dit triage vraagstuk hebben willen oppakken. Het is essentieel dat als zorgprofessionals onverhoopt voor deze moeilijke keuzes komen te staan, zij zich gesteund voelen door een professionele leidraad die maatschappelijk is geaccepteerd. Met dit draaiboek zijn er belangrijke stappen gezet in die discussie over de afwegingscriteria in de genoemde bijzondere situaties. Tegelijk kan ik mij op sommige onderdelen van het draaiboek dus niet vinden. Tegen die achtergrond wacht ik de uitkomst van de raadplegingen van de FMS en KNMG en de eventuele aanpassingen van hun draaiboek af.

Hoogachtend,

de minister voor Medische Zorg
en Sport,

Martin van Rijn

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

> Retouradres Postbus 20350 2500 EJ Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Bezoekadres:
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
T 070 340 79 11
F 070 340 78 34
www.rijksoverheid.nl

Ons kenmerk
1708703-207213-PZO

Bijlagen
1

Uw brief
18 juni 2020

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

Datum 21 juli 2020
Betreft Kamervragen

Geachte voorzitter,

Hierbij zend ik u, mede namens de minister voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport, de antwoorden op de vragen van het Kamerlid Dijkstra (D66) over de reactie van het kabinet op het ‘Draaiboek triage op basis van niet medische overwegingen voor IC-opname ten tijde van fase 3 in de COVID-19 pandemie’ (2020Z11463).

Hoogachtend,

de minister voor Medische Zorg
Welzijn en Sport,

T. van Ark

Antwoorden op Kamervragen van het Kamerlid Dijkstra (D66) over de reactie van het kabinet op het ‘Draaiboek triage op basis van niet medische overwegingen voor IC-opname ten tijde van fase 3 in de COVID-19 pandemie’ (2020Z11463).

1. Kunt u toelichten waarom de minister voor Medische Zorg de brief aan de Tweede Kamer van 16 juni 2020 'Draaiboek triage op basis van niet medische overwegingen voor IC-opname ten tijde van fase 3 in de COVID-19 pandemie' [1] heeft ondertekend?

Antwoord vraag 1
Het Draaiboek betreft de triage voor IC-zorg ten tijde van COVID-19 pandemie. Aangezien het gaat om medisch specialistische zorg valt het in de portefeuille van de minister voor Medische Zorg. Daarom heeft mijn voorganger de brief ondertekend.

2. Kunt u bevestigen dat de brieven van 7 april 2020 [2] en 19 mei 2020 [3], waarin het vraagstuk van triage op basis van niet medische overwegingen voor IC-opname ten tijde van fase 3 in de COVID-19 pandemie in beide ter sprake kwam, slechts ondertekend waren door de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en niet door de minister voor Medische Zorg?

Antwoord vraag 2
Ja dat klopt. Genoemde brieven schetsen de actuele stand van zaken met betrekking tot de uitbraak van COVID-19 en zijn derhalve door de minister van VWS ondertekend. Deze brieven zijn mede namens de minister voor Medische Zorg verzonden.

3. Kunt u bevestigen dat de vraagstukken die besproken worden in het ‘Draaiboek triage op basis van niet medische overwegingen voor IC-opname ten tijde van fase 3 in de COVID-19 pandemie’ (hierna het draaiboek), alsmede de daarmee samenhangende criteria ‘niet medisch’ zijn en dat het derhalve een (medisch) ethisch vraagstuk is? Zo nee, waarom niet? Zo ja, is de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, met medische ethiek in zijn portefeuille, bereid om in het vervolg de brieven aangaande het draaiboek zelf te ondertekenen?

Antwoord vraag 3
Het betreft hier onder andere een (medisch) ethisch vraagstuk omdat het de vraag is of deze ‘niet medische’ criteria leiden tot een rechtvaardige selectie tussen patiënten met in medisch opzicht gelijkwaardige kans op overleven. Bij triage op basis van ‘niet medische’ criteria spelen ook andere dan ethische overwegingen een rol. Het betreft hier triage bij het verlenen van medische zorg in geval van absolute schaarste op de IC en daarmee valt het draaiboek in de portefeuille van de minister voor Medische Zorg. Ethische overwegingen spelen altijd in de (medische) zorg een rol en horen niet exclusief bij de portefeuille ‘medische ethiek’ thuis. Het is daarom ook niet vanzelfsprekend dat de minister van VWS altijd zelf moet ondertekenen als ethische overwegingen aan de orde zijn. Uiteraard spreekt het kabinet met één mond en heeft de benodigde afstemming plaatsgevonden.

4. Kunt u toelichten op welke wijze het kabinet uitvoering heeft gegeven aan het door het Centrum van Ethiek en Gezondheid uitgegeven rapport ‘Rechtvaardige selectie bij een pandemie’, met name kijkend naar de aanbeveling dat het “van groot belang is om een protocol klaar te hebben liggen waarin ethische afwegingen voor rechtvaardige selectie van patiënten expliciet worden genoemd”?

Antwoord vraag 4
Het signalement ‘Rechtvaardige selectie bij een pandemie’ van het Centrum voor Ethiek en Gezondheid (CEG) is in 2012 aan de minister van VWS aangeboden naar aanleiding van de Mexicaanse griep die in 2009 een pandemie dreigde te worden. Het signalement beoogde de ‘ethische discussie onder beleidsmakers, bestuurders van ziekenhuizen, beroepsgroepen, zorgprofessionals en burgers te verhelderen en te stimuleren door een handvat te bieden voor de ethische onderbouwing van selectie van patiënten van een grieppandemie.’[1] Het kabinet heeft destijds geen uitvoering gegeven aan het signalement, omdat de urgentie niet meer aanwezig was. Het kabinet hoefde ook geen reactie hierop te geven omdat het een ongevraagd signalement was. Nu heeft het signalement als een handreiking bij het opstellen van dit draaiboek gediend, waarbij de eerste ervaringen van deze COVID-19 pandemie toegepast konden worden. Het initiatief op landelijk niveau is genomen door de beroepsorganisaties De Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst (KNMG) en de Federatie Medisch Specialisten (FMS).

5. Kunt u schematisch weergeven hoe dit draaiboek precies tot stand is gekomen? Wilt u daarbij ingaan op de vraag wanneer door welke organisaties opdracht is gegeven/initiatief is genomen tot het schrijven hiervan en wanneer precies gesprekken hebben plaatsgevonden tussen de Federatie Medisch Specialisten (FMS) en de Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst (KNMG) enerzijds en de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) en/of het ministerie van VWS anderzijds? Deelt u de mening dat uw brief, de begeleidende brief van de FMS en de KNMG en het draaiboek zelf (onder kopje 1.2 Verantwoording) een diffuus beeld schetsen

6. Wanneer vonden de gesprekken met de zeer brede groep maatschappelijke organisaties in het kader van de consultatie plaats? Zijn er volgens u maatschappelijke organisaties die niet geconsulteerd zijn, maar die wel geconsulteerd hadden moeten worden? Zo ja, welke?

Antwoord vraag 5 en 6
Bijgevoegd is een schematische weergave van de belangrijkste stappen bij de totstandkoming van het draaiboek, waarbij is aangegeven wie opdracht heeft gegeven of initiatief heeft genomen tot het opstellen ervan en wanneer de diverse gesprekken hebben plaatsgevonden. Ook is in dit schema aangegeven wanneer de gesprekken met de maatschappelijke organisaties hebben plaatsgevonden. Het gaat daarbij om een zeer brede groep maatschappelijke organisaties. Uiteraard staat het andere maatschappelijke organisaties vrij om aan het brede debat over het draaiboek deel te nemen.

---

[1] https://www.ceg.nl/documenten/signalementen/2012/12/13/rechtvaardige-selectie-bij-een-pandemie

Datum	Wat?	Wie?
maart 2020	Eerste informele contacten: behoefte van FMS aan handvat bij code zwart FMS en KNMG hebben een gezamenlijke werkgroep gestart	Inspecteur-generaal voor de Gezondheidzorg (IG) met vz KNMG en vz FMS
woensdag 1 april 2020	Eerste concept Draaiboek	FMS en KNMG
zaterdag 4 april 2020	Brief met reactie op eerste concept, verzoek om gesprekken te gaan voeren	IGJ aan FMS en KNMG
maandag 6 april 2020	Conference call inzake protocol	Minister MZS, vz KNMG en IG
van 7 tot 14 april 2020	Gesprekken met belanghebbenden	vz KNMG met: de bestuurders van ActiZ, ANBO, KBO-PCOB. LHV, NFU, NHG, NOOM, NVAVG, NVZ, Patiëntenfederatie Nederland, V&VN, Verenso en VGN.
woensdag 8 april 2020	Telefoongesprek draaiboek, leeftijdscriterium	Minister MZS, vz KNMG
dinsdag 14 april 2020	Conference call draaiboek, code zwart	Minister MZS, vz KNMG, IG
vrijdag 17 april 2020	Eindverslag gesprekken belanghebbende organisaties	KNMG aan IGJ
vrijdag 1 mei 2020	Formele ontvangstbevestiging IGJ op eindverslag gesprekken KNMG	IGJ aan KNMG
zondag 3 mei 2020	Aanvullende tekstuele opmerkingen eerste concept Draaiboek	IGJ aan FMS
maandag 4 mei 2020	Gesprekken minister, IG, KNMG met ouderenbonden	Minister MZS, vz KNMG, IG, vz ANBO, vz KBO-PCOB, vz NOOM
maandag 11 mei 2020	Tweede concept-Draaiboek	FMS en KNMG
maandag 11 mei 2020	Conference call	Minister MZS, vz KNMG
maandag 18 mei 2020	Conference call	Minister MZS, vz KNMG
donderdag 28 mei 2020	Reactie IGJ tweede concept	IGJ aan FMS en KNMG
dinsdag 2 juni 2020	Gesprek inzake publicatie Draaiboek	Minister MZS, vz KNMG en vz FMS
maandag 8 juni 2020	Derde concept Draaiboek	FMS en KNMG
woensdag 10 juni 2020	Gesprek inzake publicatie Draaiboek	Minister MZS, vz KNMG en vz FMS
maandag 15 juni 2020	Reactie IGJ derde concept	IGJ aan FMS en KNMG
dinsdag 16 juni 2020	Derde concept openbaar	FMS en KNMG

7. Deelt u de mening dat gezien het feit dat ook is gesproken met diverse hoogleraren (medische) ethiek en filosofie, dit draaiboek tot stand is gekomen in een uitermate zorgvuldig proces waarbij verschillende invalshoeken meegenomen zijn?

Antwoord vraag 7
Ja, die mening deel ik waarbij het nu zaak is, zoals de KNMG en FMS ook zelf aangeven, het draaiboek te beoordelen op uitvoerbaarheid en toetsbaarheid en het maatschappelijk draagvlak te onderzoeken.

8. Hoe kunt u enerzijds zeggen dat u 'met belangstelling de uitkomsten van dialogen afwacht' maar anderzijds wel direct bij het verschijnen van het draaiboek stelt dat u zich niet kunt vinden in sommige onderdelen?

Antwoord vraag 8
Ik vind het belangrijk dat het draaiboek berust op een breed maatschappelijk draagvlak. Ook vind ik van belang dat het draaiboek en de daarin gehanteerde criteria voor triage en de organisatie van triage in de ziekenhuizen uitvoerbaar is. Daarom wacht ik met belangstelling de uitkomsten van de dialogen af. Dat laat onverlet dat een criterium uitsluitend op basis van leeftijd naar het oordeel van het kabinet in strijd is met het algemene discriminatieverbod, waaronder ook het verbod op discriminatie op basis van leeftijd valt. Ik wil daarom geen twijfel laten bestaan over het standpunt dat het hanteren van een harde leeftijdsgrens, al dan niet via een indeling in leeftijdscohorten, door het kabinet niet geaccepteerd zal worden. Dit geldt overigens ook voor andere non-discriminatiegronden.

9. Hoe rijmt u deze uitspraak over de komende (maatschappelijke) dialoog over dit draaiboek en de uitkomst hiervan, met de door de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport gedane uitspraken tijdens het plenaire debat over de wijziging van de Embryowet in verband met de aanpassing van het verbod op geslachtskeuze en het gebruik van geslachtscellen en embryo's ten behoeve van kwaliteitsbewaking dat: "waarvan ik vind dat ik als vertegenwoordiger van het kabinet, dat zich heeft te verhouden tot de uitkomst, niet op voorhand die maatschappelijke dialoog op slot moet zetten door al te stellig te zeggen dat we ofwel linksaf of wel rechtsaf moeten"?

Antwoord vraag 9
In het regeerakkoord heeft het kabinet de opdracht meegekregen om bij beleidswijzigingen op medisch-ethisch terrein een toetsingskader met drie vragen te hanteren. Wat is de medisch-wetenschappelijke noodzaak, hoe staat het met de medisch-ethische reflectie en is er sprake geweest van voldoende maatschappelijke dialoog en politieke bezinning? Bij beleidsvraagstukken die om een antwoord vragen, past het kabinet het toetsingskader toe. Zoals de minister van VWS meermaals heeft aangegeven, past het het kabinet om daarbij terughoudend te zijn bij de positiebepaling. Uiteraard heeft het kabinet zich vervolgens wel te verhouden tot de uitkomsten van de maatschappelijke dialoog en dat is het moment voor het opmaken van de balans en het bepalen van de positie.

In dit geval gaat het om triagecriteria in de ziekenhuizen, en meer specifiek op de IC's. Dit is dus geen vraagstuk voor het kabinet, maar voor professionals. Ik juich toe dat men hierover de maatschappelijke dialoog zoekt. Ik meen dat het in dit geval dan ook aanvaardbaar is dat de politiek zich mengt in dit debat. Het gaat hier anders dan in het aangehaalde voorbeeld niet om wetgeving of beleid, maar om een beroepsrichtlijn. Inbreng nu tijdens deze fase van maatschappelijke dialoog is dan ook de geëigende route voor het geluid vanuit de politiek en even zo waardevol als vanuit andere maatschappelijke geledingen.

Ik kan een onderscheid uitsluitend op basis van leeftijd niet ondersteunen. Natuurlijk speelt leeftijd ook een rol als de afweging op medisch inhoudelijke gronden wordt gemaakt. Leeftijd is een relevante factor bij de medisch inhoudelijke afweging wie de beste kansen heeft na opname op een IC. Maar voor mij, voor dit kabinet, is elk leven gelijkwaardig en als een oudere patiënt op medische gronden even veel kansen op overleven heeft als een jongere patiënt, kan hem of haar geen aanspraak op levensreddende zorg worden ontzegd, enkel

en alleen op basis van leeftijd. Ik voel mij in dit standpunt gesteund door uw Kamer zoals in eerdere debatten naar voren is gekomen.[2]

10. Kunt u, gegeven het feit dat u dus delen van het draaiboek afwijst, aangeven wat uw alternatief is voor de afgewezen delen? Kunt u daarbij aangeven of u deze alternatieven ook aan een eenzelfde grondig procedure, doelend op de brede maatschappelijke consultatie en advisering door hoogleraren, heeft onderworpen als het draaiboek? Kunt u tevens ingaan op de ethische overwegingen van het door u aangedragen alternatief?

Antwoord vraag 10
Ik wijs alleen het selecteren enkel op basis van leeftijd op voorhand af. Het alternatief voor het leeftijdscriterium is het 'first come, first serve' criterium. Dit betekent dat patiënten in aanmerking komen voor behandeling op volgorde van binnenkomst. Ook aan dit criterium kleven nadelen, hetgeen nog sterker geldt voor het alternatief: loting, maar alles afwegend geeft het kabinet op basis van de huidige inzichten de voorkeur aan het 'first come, first serve' criterium. Voor de onderbouwing baseert het kabinet zich op dezelfde principes die leidend zijn voor het draaiboek: het principe dat ieder mens gelijkwaardig is; het uitgangspunt dat we zoveel mogelijk levens willen redden; rechtvaardigheid: gelijken gelijk, en ongelijken ongelijk behandelen.

11. Kunt u toelichten hoe de in de door u aangedragen landen, België, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk, getrieerd wordt op basis van 'niet-medische overwegingen' en hoe dit bepaald is in het equivalent van het draaiboek?

Antwoord vraag 11
In de genoemde landen hebben nationale beroepsgroepen (artsenorganisaties of vereniging van intensivisten), ethiekraden en adviesorganen een handreiking of document opgesteld in verband met de COVID-19 pandemie met ethische uitgangspunten of adviezen gericht op artsen en ziekenhuizen om een richtlijn op te stellen om te kunnen bepalen welke patiënt voorrang krijgt bij absolute schaarste op de IC. Geen van de landen lijkt nog een nationaal, overkoepelend document te hebben dat vergelijkbaar is met het Nederlandse draaiboek. De betreffende landen vinden ook niet dat de overheid dat moet doen, maar dat het aan artsen/artsenorganisaties/ziekenhuizen is om de keuze te maken. Alle drie landen vinden dat leeftijd op zichzelf niet als selectiecriterium gehanteerd mag worden, omdat iedereen een gelijke kans op toegang tot de zorg heeft en er geen onderscheid gemaakt mag worden op basis van leeftijd omdat dit discriminatie is. Evenals in Nederland speelt leeftijd wel indirect mee vanwege een vaak slechtere gezondheidstoestand (frailty, comorbiditeit) van ouderen. Twee landen pleiten voor 'first come, first served' als onderscheidend criterium als medische criteria geen uitsluitsel geven (Verenigd Koninkrijk en België) en Duitsland pleit voor uniforme criteria, maar heeft die nog niet. Het is ons niet bekend in hoeverre in deze landen er ook daadwerkelijk getrieerd is op 'niet-medische' overwegingen.

12. Kunt u aangeven wat uw rol is in de komende dialogen?

[2] Zie ook Brief aan Parlement TK 16 juni 2020, 1706262-206948-PZO

Antwoord vraag 12
De komende maanden zullen de FMS en de KNMG een aantal overleggen organiseren waarin de leden van de adviesgroep van hoogleraren medische ethiek en filosofie, de ethici van de KNMG en de werkgroep van medisch specialisten die het Draaiboek heeft opgesteld in gesprek gaan met medisch specialisten, ziekenhuisbestuurders en (IC-) verpleegkundigen. Het streven is dit proces in het najaar 2020 af te ronden. De minister heeft bij die overleggen geen rol. Daarnaast zal het maatschappelijk debat worden gevoerd.

13 en 14 Kunt u toelichten wat precies uw rol is bij het uiteindelijk vaststellen van het draaiboek? Dient deze in wet- of regelgeving opgenomen te worden?
Kunt u toelichten wat u precies bedoelt met 'zo nodig zal dit standpunt met regelgeving worden bekrachtigd'? [6]

Antwoord vraag 13 en 14
Zorgaanbieders zijn op grond van de Wet kwaliteit, klachten, en geschillen in de zorg verplicht om goede zorg te leveren. Wat onder goede zorg moet worden verstaan, wordt onder meer ingevuld via de professionele standaard. De professionele standaard bepaalt de wijze van werken van zorgverleners en is de facto het geheel van private normen en regels, medisch wetenschappelijke inzichten en ervaringen die invulling geven aan het professioneel handelen van zorgverleners of zorgaanbieders. Onderdelen van de professionele standaard worden in beginsel opgesteld door de professionals zelf. De beroepsgroepen hebben een vergaande autonomie om zelf te bepalen hoe gehandeld moet worden. Onderdelen van de professionele standaard zijn vormvrij en er is geen procedure voorgeschreven. Er vindt dus in beginsel ook geen toetsing van overheidswege plaats.

Het draaiboek 'triage op basis van niet-medische overwegingen voor IC-opname ten tijde van fase 3 in de COVID-19 pandemie' is onderdeel van de professionele standaard. Onderdelen van de professionele standaard zoals het draaiboek hoeven niet expliciet in wet- of regelgeving opgenomen te worden, omdat zij doorwerken via de verplichting om goede zorg te verlenen.
Bij het draaiboek, voor zover het gaat om het onderdeel 'triage in het geval van fase 3, stap C', is echter sprake van een dusdanig maatschappelijk gevoelig onderwerp dat buiten de normale grenzen ligt van het professioneel handelen van zorgverleners, dat politieke en maatschappelijke discussie hierover gerechtvaardigd is. Ik acht het dan ook van belang dat over dit onderwerp een breed gesprek plaatsvindt.

Voor mij, voor dit kabinet, is elk leven gelijkwaardig en als een oudere patiënt op medische gronden een gelijkwaardige kans op overleven heeft als een jongere patiënt, kan hem of haar geen aanspraak op levensreddende zorg worden ontzegd, enkel en alleen op basis van leeftijd. Daarbij speelt dat de huidige versie van het draaiboek in de ogen van het kabinet niet in overeenstemming is met het algemene discriminatieverbod, waaronder ook het verbod op discriminatie op basis van leeftijd valt.[3] Ik wacht de brede maatschappelijke discussie nu af, maar

[3] Artikel 1 van de Grondwet, artikel 26 van het Internationaal verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, artikel 2 lid 2 van het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten en artikel 1 bij het Twaalfde Protocol bij het Europees Verdrag

zo nodig zal in wet- of regelgeving het algemene discriminatieverbod worden verduidelijkt.

15 en 16
Deelt u de mening van de makers van het draaiboek dat het niet-selecteren ook tot ongewenste effecten zal leiden? Hoe zou in een hypothetisch scenario waarin op korte termijn overgegaan zou moeten worden tot fase 3, triage plaatsvinden bij het ontbreken van een definitief draaiboek?
Wanneer dient het draaiboek volgens u definitief te zijn? Deelt u de mening dat dit voor het einde van het zomerreces gereed dient te zijn?

Antwoord vraag 15 en 16
Ook in fase 3, stap C zal triage moeten plaatsvinden wie wel en niet in aanmerking komt voor de IC-zorg. Geen duidelijkheid over de selectiecriteria leidt tot onzekerheid en de angst voor willekeur. Ieder criterium heeft in die uiterste situatie ongewenste effecten, vandaar dat alle aandacht erop gericht is die situatie te voorkomen. Zoals in antwoord op voorgaande vragen al is aangegeven, is het draaiboek al onderdeel van de professionele standaard. De IGJ heeft partijen laten weten dat het noodzakelijk is dat er een brede discussie over het draaiboek plaatsvindt. Pas na die brede discussie zal de IGJ naar partijen bevestigen of zij het (al dan niet aangepaste) draaiboek betrekt bij haar toezicht. De bevestiging van de veldnorm door de IGJ moet zekerheid geven aan zowel zorgverleners als de samenleving hoe er getrieerd gaat worden en op basis van welke norm de IGJ toezicht zal houden. De brede discussie en consultatie van de achterban vinden nu plaats. De FMS en de KNMG verwachten dit traject in het najaar af te ronden. De IGJ houdt vinger aan de pols bij de ontwikkeling van de beschikbare IC-capaciteit en zal zo nodig bevorderen dat het consultatietraject eerder wordt afgerond om te borgen dat er tijdig zekerheid is.

17. Kunt u deze vragen apart beantwoorden?

Antwoord vraag 17
Zie de beantwoording hierboven.

---

tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden bieden bescherming tegen discriminatie, ook discriminatie op basis van leeftijd.

UN News

De "rechten en de waardigheid" van ouderen moeten tijdens COVID-19 en daarna worden gerespecteerd.

UNDP Bangladesh/Fahad Kaizer | Older people in countries like Bangladesh are expected to be heavily impacted by COVID-19.

1 mei 2020

Mensenrechten

Het sterftecijfer van COVID-19 voor mensen ouder dan 80 jaar is vijf keer het mondiale gemiddelde, zei de secretaris-generaal van de VN vrijdag en lanceerde een nieuw beleidsinitiatief om deze en vele andere uitdagingen aan te pakken waarmee ouderen worden geconfronteerd, tijdens en na de grootste volksgezondheidscrisis die de wereld in een eeuw heeft getroffen.

"Ons antwoord op COVID-19 moet de rechten en waardigheid van ouderen respecteren", zei secretaris-generaal António Guterres met de lancering van het rapport.

Tegen de achtergrond van leeftijdsdiscriminatie, autonomie voor ouderen, ongelijkheden op het gebied van sociale bescherming en gezondheidszorg - evenals een gebrek aan beslissingsbevoegdheid - hield hij vol dat de crisis voor ouderen "de bestaande leemten in de bescherming van de mensenrechten en de sociale economische uitdagingen ”.

“We moeten opstaan nu voor oudere rechten”, de VN onafhankelijk deskundige voor het genot van alle mensenrechten door ouderen Rosa Kornfeld-Matte had gezegd . "Alomtegenwoordige gerontofobie, de angst voor leeftijdsgebonden zelfdegeneratie en dood, voedt vooroordelen tegen ouderen, discriminatie en uiteindelijk het ontkennen van mensenrechten op oudere leeftijd".

Het is persoonlijk

"Als oudere zelf, met verantwoordelijkheid voor een nog oudere moeder, maak ik me grote zorgen over de pandemie op persoonlijk niveau en over de effecten ervan op onze gemeenschappen en samenlevingen", vertelde de VN-chef.

Tegelijkertijd wees hij erop dat oudere mensen "onmetelijk" bijdragen aan hun families en gemeenschappen - waarbij ze gewoonlijk hun eigen welzijn opofferen om voor anderen te zorgen, inclusief het helpen met kinderen en kleinkinderen: "Onze COVID-19-reactie moet op de hoogte zijn van al deze zaken 'en' moeten de rechten en waardigheid van ouderen respecteren '.

Aanpak van de behoeften van ouderen

"Geen enkele persoon, jong of oud, is vervangbaar", onderstreepte de heer Guterres.

Coronavirus Portal & nieuwsupdates

Lezers kunnen hier informatie en begeleiding vinden over de uitbraak van het nieuwe coronavirus (2019-nCoV) van de VN, de Wereldgezondheidsorganisatie en de VN-agentschappen.Klik hier voor dagelijkse nieuwsupdates van UN News.

De impact op de gezondheids- en langdurige zorg voor ouderen moet de specifieke uitdagingen waarmee zij worden geconfronteerd, onderkennen en aanpakken, waaronder hun vermogen om toegang te krijgen tot medische behandeling en zorg.

'Ouderen hebben dezelfde rechten op leven en gezondheid als ieder ander', aldus de VN-chef. "Moeilijke beslissingen over levensreddende medische zorg moeten de mensenrechten en waardigheid van iedereen respecteren".

En hoewel fysieke afstand cruciaal is, markeerde hij de noodzaak om te onthouden dat "we één gemeenschap zijn en we allemaal bij elkaar horen".

Digitale technologie moet worden verbeterd om bewegingsbeperkingen te verminderen die essentiële zorg, ondersteuning en sociale integratie voor ouderen kunnen verstoren.

"Dat is van vitaal belang voor oudere mensen die met veel lijden en isolement te maken kunnen krijgen als ze worden afgesloten en andere beperkingen opgelegd", aldus Guterres.

Afgezien van de onmiddellijke impact van de pandemie op de gezondheid, brengt het ouderen "een groter risico op armoede, discriminatie en isolement", zei hij, en veroorzaakt het hoogstwaarschijnlijk "een bijzonder vernietigende impact" op degenen in ontwikkelingslanden waar de openbare gezondheidszorg en de diensten voor sociale bescherming waarschijnlijk overweldigd door het virus.

Bovendien moet bij alle sociale, economische en humanitaire reacties rekening worden gehouden met de behoeften van ouderen, met name wat betreft universele gezondheidszorg, pensioenen, banen en sociale bescherming.

"De meerderheid van de ouderen zijn vrouwen, die deze periode van hun leven eerder in armoede en zonder toegang tot gezondheidszorg betreden", legt de secretaris-generaal uit. "Het beleid moet erop gericht zijn aan hun behoeften te voldoen".

UNDP Georgië / Vladimer Vaishvili

In Georgië verkoopt een oudere vrouw haar waren op een stoep.

Ondersteun de reactie van ouderen

Ouderen mogen niet als onzichtbaar of machteloos worden behandeld, maar worden erkend vanwege hun uiteenlopende ervaringen en de vele manieren waarop zij bijdragen aan het overwinnen van deze crisis.

"Veel ouderen zijn afhankelijk van een inkomen en zijn volledig betrokken bij werk, gezinsleven, lesgeven en leren, en zorgen voor anderen", betoogde hij.

Hun keuzevrijheid, deelname aan en reacties op de pandemie moeten worden ondersteund en hun kennis en goede praktijken moeten worden gedeeld als onderdeel van het herstel.

"Hun stemmen en leiderschap tellen mee", benadrukt de VN-chef.

Samen beter herstellen

'Om deze pandemie samen te doorstaan, hebben we een golf van wereldwijde en nationale solidariteit en de bijdragen van alle leden van de samenleving nodig, inclusief ouderen', beweerde hij.

Dit vereist passende wetgeving op nationaal niveau, een duw in de richting van een internationaal verdrag over de mensenrechten van ouderen op mondiaal niveau en duurzame investeringen in gezondheids-, zorg- en sociale beschermingssystemen die de waardigheid en het recht van ouderen waarborgen.

"Als we beter willen herstellen, hebben we ambitie en visie nodig om meer inclusieve, duurzame en leeftijdsvriendelijke samenlevingen op te bouwen die geschikt zijn voor de toekomst", concludeerde de secretaris-generaal.

© Eric Ganz

Een oudere man in Turkije glimt schoenen om zichzelf te onderhouden.

♦ Ontvang dagelijkse updates rechtstreeks in je inbox - **Abonneer je hier** op een onderwerp.
♦ Download de UN News-app voor uw **iOS-** of **Android-** apparaten.

COVID-19 | CORONAVIRUS | OUDEREN | OUDEREN

(vertaling vanuit het engels)

Bron: news.un.org